

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

ÖZEL EĞİTİM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL EĞİTİM MESLEK
VE ETİK İLKELERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hasan KÖMÜR

Danışman: Doç. Dr. Sertan TALAS

TOKAT- 2024

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Sertan Talas danışmanlığında hazırlamış olduğum “Özel Eğitim Öğretmenlerinin Özel Eğitim Meslek Ve Etik İlkelerine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

26/09/2024

Hasan Kömür

JÜRİ KABUL VE ONAY

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanmasında, bana sürekli destek olan, yol gösteren, kıymetli tez danışmanım, Doç. Dr. Sertan Talas'a en derin teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, bu çalışmanın verilerini toplama sürecinde yardımlarını esirgemeyen ve katılımları ile çalışmama değerli katkılar sunan özel eğitim öğretmenlerine teşekkür ederim. Onların deneyimleri ve paylaştıkları görüşler, bu çalışmanın temelini oluşturmuştur.

Tezimi yazarken bana moral veren, desteklerini ve sevgilerini her daim hissettiren en değerlim eşim Emine Kömür'e çok teşekkür ederim.

Bu süreçte biraz ihmal ettiğim oğlum Şemsettin Eren Kömür'e çok teşekkür ederim.

Bu çalışmada motivasyon kaynağım tüm şehit öğretmenlere çok teşekkür ederim. Ruhları şad olsun.

Annem Ayşe Kömür'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Maalesef bu başarıyı birlikte kutlayamadığım, rahmetli babam Şemsettin Kömür'e en derin minnet duygularıyla teşekkür ederim.

Son olarak, yüksek lisans eğitimim süresince bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan tüm hocalarıma ve çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim.

HASAN KÖMÜR

ÖZET

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL EĞİTİM MESLEKİ VE ETİK İLKELERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Kömür, Hasan

Yüksek Lisans, Özel Eğitim Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sertan Talas

Eylül 2024, xiii + 60 sayfa

Bu yüksek lisans tezi, özel eğitim öğretmenlerinin meslek ve etik ilkelerine yönelik görüşlerini kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Özel eğitim, bireylerin özel gereksinimlerini karşılamak ve topluma tam ve eşit katılımlarını sağlamak için sunulan eğitim ve destek hizmetlerini içerir. Özel eğitim öğretmenleri, bu hizmetlerin sunumunda kilit rol oynayan profesyoneller olup, mesleklerini etik ve profesyonel ilkeler doğrultusunda icra etmeleri gereken özel bir sorumluluğa sahiptir. Bu bağlamda, öğretmenlerin meslek etiği ilkelerine yönelik farkındalıkları, mesleki uygulamalarındaki tutumları ve karar alma süreçlerinde etik ilkelerin rolü, eğitimin kalitesi üzerinde doğrudan etkili olmaktadır.

Araştırmada, Türkiye genelinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı çeşitli özel eğitim kurumlarında görev yapan 24 özel eğitim öğretmeni katılımcı olarak yer almıştır. Çalışmada Q metodolojisi kullanılmış olup, bu metodoloji katılımcıların subjektif görüş ve inançlarını derinlemesine analiz etmeyi hedeflemiştir. Q metodolojisi, bireylerin belirli bir konu hakkındaki düşüncelerini sistematik bir şekilde değerlendirme imkanı sunarak, bu düşüncelerin altında yatan yapıların ortaya konmasına olanak tanır. Q metodolojisinin uygulanmasında ilk adım olarak, literatür taraması ve uzman görüşleri doğrultusunda seçilen 30 ifade, katılımcılar tarafından bir dağılım gridinde sıralanmıştır.

Verilerin analizi, Q metodolojisi için özel olarak geliştirilmiş olan PQMethod yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. PQMethod yazılımı, katılımcıların sıralamalarına dayanarak faktör analizi yapmış ve bu analiz sonucunda ortak düşünce

kalıplarını ve faktörleri belirlemiştir. Faktör analizi, öğretmenlerin meslek ve etik ilkelerine yönelik görüşlerini ve bu görüşlerin altında yatan yapıları ortaya koymak amacıyla kullanılmıştır. Analiz sonucunda, öğretmenlerin görüşleri sekiz ana faktör altında toplanmıştır. Bu faktörler, öğretmenlerin etik ilkeler konusundaki farkındalıkları, mesleki uygulamalarına yansıttıkları tutumlar ve karşılaştıkları etik ikilemler hakkında derinlemesine bilgi sunmuştur.

Araştırma bulguları, öğretmenlerin meslek etiği ilkelerine yönelik farkındalıklarının genellikle yüksek olduğunu, ancak bu farkındalıkların mesleki uygulamalara yansıtılmasında bazı zorluklar yaşandığını göstermektedir. Öğretmenler, özellikle adil olma, gizlilik, öğrencilerin haklarına saygı ve profesyonel gelişime açıklık gibi etik ilkeleri önemli bulmakta, ancak bu ilkeleri uygulamada zaman zaman güçlüklerle karşılaşmaktadır. Etik ikilemler, öğretmenlerin mesleki karar alma süreçlerini zorlaştırmakta ve bu durum, öğretmenlerin mesleki destek ve rehberlik ihtiyacını artırmaktadır.

Araştırma sonuçları, özel eğitim alanında mesleki etik bilincin artırılmasına yönelik eğitim programlarının geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Özellikle, etik karar alma süreçlerinde öğretmenlere rehberlik edecek mekanizmaların ve sürekli mesleki gelişim fırsatlarının sağlanması önerilmektedir. Bunun yanı sıra, özel eğitim öğretmenlerinin mesleki yeterliliklerinin artırılması, sundukları eğitim hizmetlerinin kalitesini iyileştirmek için kritik bir öneme sahiptir.

Bu çalışma, özel eğitimde etik ilkelerin uygulanması ve öğretmenlerin mesleki gelişim süreçlerine entegre edilmesi konusunda önemli bulgular sunmaktadır. Araştırmanın bulguları, Türkiye'deki özel eğitim uygulamalarının uluslararası standartlarla karşılaştırılması ve geliştirilmesi açısından da değerli katkılar sağlamaktadır. Ayrıca, eğitim politikalarının ve uygulamalarının etik standartlara uygun şekilde geliştirilmesine yönelik öneriler, özel eğitim alanındaki profesyonellerin mesleki pratiğini güçlendirmek amacıyla ele alınmıştır.

Araştırmanın sonunda, öğretmenlerin etik bilincini artırmak ve mesleki karar alma süreçlerinde etik ilkelere daha fazla odaklanmalarını sağlamak için öneriler sunulmuştur. Bu öneriler, hem öğretmenlerin bireysel mesleki gelişimlerine katkı sağlayacak hem de özel eğitim hizmetlerinin genel kalitesini yükseltecektir.

Araştırmanın sonuçları, özel eğitimde mesleki etik bilincin yaygınlaştırılması ve bu bilincin mesleki uygulamalara entegrasyonu konusunda rehberlik edecek niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, Özel Eğitimde Etik, Eğitimde Etik, Etik, Q Metodu

ABSTRACT

INVESTIGATION OF SPECIAL EDUCATION TEACHERS' VIEWS ON PROFESSIONAL AND ETHICAL PRINCIPLES IN SPECIAL EDUCATION

Kömür, Hasan

Master's Thesis, Department of Special Education

Thesis Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Sertan Talas

September 2024, xiii + 60 pages

This master's thesis comprehensively examines the views of special education teachers regarding professional and ethical principles. Special education involves providing educational and support services tailored to meet the specific needs of individuals, ensuring their full and equal participation in society. Special education teachers play a critical role in delivering these services and bear a significant responsibility to adhere to ethical and professional principles in their practice. The awareness of these principles, their influence on professional behaviors, and their role in decision-making processes are pivotal to the overall quality of education.

The study was conducted with 24 special education teachers working in various institutions affiliated with Turkey's Ministry of National Education. The research employed Q methodology, a tool designed to analyze subjective opinions and beliefs in depth. Q methodology systematically evaluates individuals' thoughts on specific issues, unveiling the underlying structures of these perspectives. In this study, 30 statements, identified through a literature review and expert consultations, were ranked by participants on a distribution grid as part of the Q methodology process.

Data were analyzed using PQMethod software, which is specifically tailored for Q methodology. The software conducted factor analysis based on participants' rankings, identifying common thought patterns and thematic factors. The factor analysis revealed the teachers' views on professional and ethical principles, as well as the underlying structures that inform these views. The analysis categorized the teachers' perspectives into eight main factors, providing detailed insights into their awareness of ethical

principles, how these principles are reflected in their professional practices, and the ethical dilemmas they face.

The findings indicate that while teachers generally have a high awareness of professional ethics, there are challenges in translating this awareness into practice. Teachers particularly value principles such as fairness, confidentiality, respect for students' rights, and openness to professional development, yet they encounter difficulties in applying these principles consistently. Ethical dilemmas complicate decision-making processes, underscoring the need for increased professional support and guidance.

The study highlights the necessity for educational programs aimed at enhancing ethical awareness among special education teachers. It recommends establishing support mechanisms for ethical decision-making and providing ongoing professional development opportunities. Improving the professional competencies of special education teachers is essential for enhancing the quality of services they provide.

This research contributes significant insights into the application of ethical principles in special education and their integration into professional development. The findings offer valuable comparisons between Turkish and international practices in special education, guiding improvements in line with global standards. Additionally, the study presents recommendations for developing policies and practices that align with ethical standards, aiming to strengthen the professional practice in the field of special education.

In conclusion, the study provides actionable recommendations to boost ethical awareness and encourage greater emphasis on ethical principles in professional decision-making processes. These recommendations are expected to contribute to the professional growth of teachers and enhance the overall quality of special education services. The findings serve as a guide for promoting widespread ethical awareness in special education and integrating these principles into daily practice.

Keywords: Special Education, Ethics in Special Education, Ethics in Education, Ethics, Q Methodology,

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZLEŞME.....	ii
JÜRİ KABUL VE ONAY	iii
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	viii
TABLO LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR.....	xiii
BÖLÜM I.....	14
GİRİŞ	14
ETİK.....	15
MESLEKİ ETİK	16
EĞİTİMDE ETİK	17
ÖZEL EĞİTİM.....	18
ÖZEL EĞİTİMDE ETİK	19
PROBLEM.....	20
AMAÇ.....	22
ÖNEM	23
SAYILTILAR	24
SINIRLILIKLAR	25
TANIMLAR.....	26
Etik.....	26
Meslek Etiği.....	26
Eğitimde Etik.....	26
Özel Eğitim.....	26
Özel Eğitimde Etik	26
BÖLÜM II	27
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	27
BÖLÜM III.....	34
YÖNTEM	34
ARAŞTIRMA MODELİ.....	34
Q Metodolojisinin Aşamaları	34

KATILIMCILAR	35
VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	35
VERİ TOPLAMA SÜRECİ.....	35
VERİ ANALİZİ	36
GÜVENİRLİK VE GEÇERLİK	37
BÖLÜM IV	38
BULGULAR VE YORUMLAR	38
TARTIŞMA	51
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	55
KAYNAKÇA.....	59
EKLER.....	66
EK 1 Q METODU MADDELERİ	66
EK 2 Q DİZGİSİ	68
EK 3 GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU	69
EK 4 NİTEL GÖRÜŞME FORMU	70
EK 5 ETİK KURUL KARARI	71
EK 6 ARAŞTIRMA İZNİ	72
EK 7 ÖZGEÇMİŞ	73

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 Faktör dağılımları.....	38
Tablo 2 Faktörler arası korelasyon tablosu	38
Tablo 3 Faktör madde Z puanları	40
Tablo 4 Faktörlerin madde Q dizgisi sıralaması.....	44
Tablo 5 Maddelerin önem sırası.....	46
Tablo 6 Ayırt edici maddeler	50

KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

BEP: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

BÖLÜM I

GİRİŞ

Özel eğitim, bireylerin özel gereksinimlerini karşılamak, potansiyellerini en üst düzeye çıkarmak ve topluma tam ve eşit katılımlarını sağlamak amacıyla sunulan özel destek ve hizmetleri içerir (Friend, 2008). Bu eğitim türü, öğrenme güçlüğü, zihinsel yetersizlik, duysal bozukluklar ve diğer gelişimsel engeller gibi çeşitli nedenlerle özel desteğe ihtiyaç duyan bireyler için kritik öneme sahiptir (Hallahan, Kauffman, & Pullen, 2018). Türkiye'de özel eğitim hizmetlerinin sunumu, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmekte olup, bu hizmetlerin kalitesi öğretmenlerin bilgi, beceri ve etik ilkelerine bağlıdır (MEB, 2018).

Özel gereksinimli bireylerin topluma tam ve eşit katılımlarını sağlamak, onların sosyal, duygusal ve akademik gelişimlerine katkıda bulunmak amacıyla sunulan özel eğitim hizmetleri, öğretmenlerin mesleki yeterlilikleri ve etik ilkeler doğrultusunda hareket etmeleri ile doğrudan ilişkilidir. Türkiye'de özel eğitim öğretmenlerinin mesleki gelişimlerine verilen önem ve bu alanda yapılan çalışmalar, özel eğitim hizmetlerinin kalitesini artırmayı hedeflemektedir (Özyürek, 2009).

Özel eğitim öğretmenleri, bu hizmetlerin sunumunda kilit rol oynayan profesyonellerdir ve mesleklerini etik ve profesyonel ilkeler doğrultusunda icra etmeleri gereken özel bir sorumluluğa sahiptirler. Meslek etiği, belirli bir meslek grubunun üyelerinin uyması gereken ahlaki prensipler ve standartları kapsar (Strike & Soltis, 2009). Eğitimde etik ilkeler, öğretmenlerin mesleki davranışlarını, karar alma süreçlerini ve öğrencilerle olan ilişkilerini yönlendiren temel unsurlardır (Shapiro & Stefkovich, 2016). Bu etik ilkeler, öğretmenlerin öğrencilere, meslektaşlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını belirler (Campbell, 2003). Türkiye'de eğitimde etik ilkeler üzerine yapılan araştırmalar, öğretmenlerin mesleki etik bilincinin artırılmasının, eğitim kalitesini ve öğrenci başarılarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Sarı & Şahin, 2010).

Özel eğitim öğretmenlerinin meslek ve etik ilkelere yönelik görüşleri, onların mesleki tutumlarını, davranışlarını ve kararlarını şekillendirir. Bu görüşler, hem

öğretmenlerin mesleki gelişimlerinde hem de öğrencilere sunulan hizmetlerin kalitesinde belirleyici rol oynar. Öğretmenlerin etik ilkeler konusundaki farkındalıkları ve bu ilkeleri mesleki uygulamalarına nasıl entegre ettikleri, sundukları eğitim hizmetlerinin kalitesini doğrudan etkiler (Gordon & Browne, 2016). Etik ilkelere bağlı olarak hareket eden öğretmenler, öğrencilere karşı adil, saygılı ve sorumlu davranır; böylece öğrencilerin eğitim süreçlerinde daha başarılı ve mutlu olmalarına katkı sağlarlar (Özmen & Gökçe, 2007).

Özellikle özel eğitim alanında çalışan öğretmenler için etik ve mesleki ilkeler, öğrencilerin özel gereksinimlerini karşılamak ve onlara en uygun eğitim ortamını sağlamak açısından hayati öneme sahiptir. Bu öğretmenlerin etik ilkeler konusundaki farkındalıkları ve bu ilkeleri uygulamaya yansıtma şekilleri, eğitim kalitesini doğrudan etkilemektedir. Öğretmenlerin mesleki etik bilincinin yüksek olması, onların karar alma süreçlerinde daha etkili ve doğru adımlar atmalarını sağlar (Yazıcı, 2011).

Etik

Etik, felsefenin bir dalı olarak, doğru ve yanlış davranışların doğasını, ahlaki değerlerin temelini ve insanların nasıl davranması gerektiğini inceleyen bir disiplindir (Beauchamp & Childress, 2001). Etik, bireylerin eylemlerini yönlendiren prensipler ve değerler bütünü olarak tanımlanabilir. Bu prensipler, bireylerin kişisel ve profesyonel yaşamlarında kararlar alırken ve davranışlarını şekillendirirken rehberlik eder (Aydın, 2012).

Etik, insanların nasıl davranmaları gerektiğine dair sorulara yanıt arar ve ahlaki kurallar ile standartlar oluşturur. Bireylerin doğru ve yanlış arasında ayırım yapmalarını sağlayan etik, bireysel ve toplumsal davranışların temelini oluşturur (Rachels & Rachels, 2010). Etik, yalnızca kişisel ahlaki değerleri değil, aynı zamanda profesyonel alanlarda da geçerli olan norm ve standartları içerir. Bu norm ve standartlar, belirli bir meslek grubunun üyeleri tarafından benimsenen ve mesleki uygulamaları yönlendiren ahlaki prensipleri kapsar (Kıncal, 2002).

Etik, bireylerin günlük yaşamlarında ve profesyonel alanlarda karşılaştıkları ahlaki ikilemlerle başa çıkmalarına yardımcı olur. Doğru eylemleri seçme ve bu eylemleri haklı çıkarma süreci olan etik, bireylerin ve toplumların karar alma süreçlerinde merkezi bir rol oynar. Etik, bireylerin sorumluluklarını, haklarını ve

yükümlülüklerini belirleyerek, toplumsal düzeni ve güveni sağlar (Beauchamp & Childress, 2001).

Mesleki Etik

Mesleki etik, belirli bir meslek grubunun üyelerinin uyması gereken ahlaki prensipler ve standartları ifade eder. Mesleki etik, meslek mensuplarının mesleki yaşamlarında nasıl davranmaları gerektiğini belirleyen kurallar ve değerler bütünüdür (Banks, 2006). Bu kurallar, meslek mensuplarının mesleki sorumluluklarını yerine getirirken adil, dürüst ve saygılı olmalarını sağlar.

Mesleki etik, bireylerin profesyonel yaşamlarında karşılaştıkları ahlaki ikilemleri çözmelerine yardımcı olur. Meslek mensuplarının mesleklerini icra ederken karşılaştıkları ahlaki sorunlara uygun çözümler üretmelerini sağlar ve bu sayede mesleki uygulamalarda güven ve dürüstlük ortamı oluşturur (Strike & Soltis, 2009). Mesleki etik, meslek mensuplarının hem meslektaşlarına hem de hizmet sundukları bireylere karşı sorumluluklarını belirler (Özdemir, 2013).

Mesleki etik ilkeleri, genellikle meslek kuruluşları veya ilgili otoriteler tarafından belirlenir ve meslek mensuplarının mesleki standartlara uygun davranmasını sağlar. Bu ilkeler, meslek mensuplarının mesleki yeterliliklerini korumalarına, geliştirmelerine ve profesyonel gelişimlerini desteklemelerine yardımcı olur (Banks, 2006). Ayrıca, mesleki etik, meslek mensuplarına mesleki karar alma süreçlerinde rehberlik eder. Örneğin, sağlık alanında mesleki etik, sağlık profesyonellerinin hastalarına, meslektaşlarına ve topluma karşı sorumluluklarını belirler ve bu profesyonellerin mesleklerini etik kurallar doğrultusunda icra etmelerini sağlar (Beauchamp & Childress, 2001). Mesleki etik kurallarına uyan meslek mensupları, mesleklerinin itibarını korur ve mesleki ilişkilerinde güven ve saygı ortamı oluştururlar (Freeman, 2000).

Eğitim alanında mesleki etik, öğretmenlerin öğrencilere, meslektaşlarına ve topluma karşı sorumluluklarını belirler ve öğretmenlerin mesleklerini etik kurallar doğrultusunda icra etmelerini sağlar. Öğretmenlerin mesleki etik kurallarına uymaları, öğrencilerin haklarını korumak, onlara saygı göstermek ve onların gelişimlerini desteklemek açısından büyük önem taşır (Can, 2014). Türkiye’de eğitim alanında

mesleki etik üzerine yapılan çalışmalar, öğretmenlerin etik ilkeler doğrultusunda hareket etmelerinin eğitim kalitesini artırdığına işaret etmektedir (Şen, 2015).

Eğitimde Etik

Eğitimde etik, öğretmenlerin ve eğitim profesyonellerinin davranışlarını yönlendiren ahlaki prensipler ve standartları ifade eder. Eğitimde etik, öğretmenlerin öğrencilere, meslektaşlarına ve topluma karşı sorumluluklarını belirleyen kurallar ve değerler bütünüdür (Campbell, 2003). Bu etik ilkeler, eğitim ortamında adalet, dürüstlük, saygı, sorumluluk ve profesyonellik gibi temel değerleri içerir.

Eğitimde etik, öğretmenlerin günlük uygulamalarında karşılaştıkları ahlaki ikilemleri çözmelerine yardımcı olur. Öğretmenlerin doğru eylemleri seçmelerini ve bu eylemleri haklı çıkarmalarını sağlar. Eğitimde etik ilkeler, öğretmenlerin mesleki davranışlarını yönlendirerek, eğitim sürecinin güvenli ve dürüst bir ortamda gerçekleşmesini temin eder (Strike & Soltis, 2009).

Eğitimde etik ilkeleri, genellikle eğitim kuruluşları ve ilgili otoriteler tarafından belirlenir. Bu ilkeler, öğretmenlerin mesleki yeterliliklerini korumalarına ve geliştirmelerine yardımcı olur. Öğretmenlerin mesleki etik kurallarına uymaları, öğrencilerin haklarını korumak, onlara saygı göstermek ve onların gelişimlerini desteklemek açısından büyük önem taşır (Aydın, 2012). Örneğin, Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmenlerin etik davranışlarına yönelik belirli standartlar ve ilkeler geliştirmiştir (MEB, 2018).

Eğitimde etik ayrıca, öğretmenlerin profesyonel gelişimlerini destekler ve onların mesleki karar alma süreçlerinde rehberlik eder. Etik kurallara uyan öğretmenler, mesleklerinin itibarını korur ve eğitim ilişkilerinde güven ve saygı ortamı oluşturur (Eryaman, 2008). Eğitimde etik, öğretmenlerin meslektaşları ve öğrencileriyle olan ilişkilerinde dürüst, adil ve sorumlu davranmalarını sağlar (Kıncal, 2002).

Eğitimde etik üzerine yapılan araştırmalar, öğretmenlerin etik ilkeler doğrultusunda hareket etmelerinin eğitim kalitesini artırdığına ve öğrenci başarılarını olumlu yönde etkilediğine işaret etmektedir (Hökelekli, 2013). Öğretmenlerin etik bilinci, onların eğitim sürecindeki kararlarını ve uygulamalarını şekillendirir, bu da eğitim ortamında pozitif bir etki yaratır (Turhan, 2007).

Özel Eğitim

Özel eğitim, bireylerin özel gereksinimlerini karşılamak, potansiyellerini en üst düzeye çıkarmak ve topluma tam ve eşit katılımlarını sağlamak amacıyla sunulan eğitim ve destek hizmetleridir. Bu eğitim türü, öğrenme güçlüğü, zihinsel yetersizlik, duyuşsal bozukluklar, otizm spektrum bozukluğu ve diğler gelişimsel engeller gibi çeşitli nedenlerle özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için sağlanır (Sucuoglu, 2006). Özel eğitim, bireylerin akademik, sosyal, duyuşsal ve fiziksel gelişimlerini desteklemek için özelleştirilmiş eğitim programları ve bireysel destek sağlar (Özsoy, 2004).

Türkiye'de özel eğitim hizmetleri, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından düzenlenir ve yürütölür. Bu hizmetler, özel gereksinimli bireylerin eğitim haklarını kullanabilmeleri ve topluma tam katılımlarını sağlamak amacıyla çeşitli programlar ve yöntemler içerir (MEB, 2018). Özel eğitim kurumları ve sınıfları, bireylerin gereksinimlerine uygun olarak düzenlenir ve bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP) hazırlanarak uygulanır (Ataman, 2003).

Özel eğitimde kullanılan yöntemler ve stratejiler, bireyin özel gereksinimlerine göre çeşitlilik gösterir. Bu süreçte, özel eğitim öğretmenleri, bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak için bire bir eğitim, grup eğitimi, destek hizmetler ve terapötik müdahaleler gibi çeşitli yaklaşımlar kullanırlar (Güven, 2017). Özel eğitim aynı zamanda, bireylerin bağımsız yaşam becerilerini geliştirmeyi, sosyal entegrasyonlarını sağlamayı ve yaşam kalitelerini artırmayı hedefler (Kırcaali-İftar, 1998).

Özel eğitim hizmetlerinin etkili bir şekilde sunulabilmesi için öğretmenlerin, ailelerin ve diğler ilgili profesyonellerin iş birliği içinde çalışması önemlidir. Bu iş birliği, bireylerin ihtiyaçlarına uygun ve sürdürülebilir eğitim programlarının oluşturulmasını ve uygulanmasını sağlar (Özyürek, 2009). Türkiye'de yapılan araştırmalar, özel eğitim hizmetlerinin kalitesini artırmak için öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin ve yeterliliklerinin sürekli olarak desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Sarı, 2015).

Özel eğitim hizmetleri, dünya genelinde de benzer hedefler ve yaklaşımlar taşır. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları (IEP), Amerika Birleşik Devletleri'nde özel eğitimde kullanılan temel araçlardan biridir ve özel gereksinimli bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özelleştirilmiş planlar sağlar (Friend, 2008). Benzer

şekilde, Avrupa'da da özel eğitim hizmetleri, bireylerin özel gereksinimlerine uygun şekilde düzenlenir ve desteklenir (European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2018).

Özel Eğitimde Etik

Özel eğitimde etik, özel gereksinimli bireylerin haklarını, onurlarını ve bağımsızlıklarını koruma amacını güder. Bu alanda çalışan öğretmenler ve profesyoneller, öğrencilerin özel gereksinimlerini karşılamak ve onlara en uygun eğitim ortamını sağlamak için etik ilkeler doğrultusunda hareket etmelidir. Özel eğitimde etik ilkeler, öğretmenlerin öğrencilere karşı duyarlılık göstermelerini, onlara saygı duymalarını ve onların gelişimlerini desteklemelerini gerektirir (Özyürek, 2009).

Özel eğitimde etik, öğretmenlerin ve profesyonellerin mesleki uygulamalarında rehberlik eden ahlaki prensipler ve standartları içerir. Bu prensipler arasında adalet, dürüstlük, saygı, sorumluluk ve profesyonellik gibi temel değerler bulunur (Aydın, 2012). Etik kurallar, öğretmenlerin öğrencilerle olan ilişkilerinde adil ve eşitlikçi olmalarını, öğrencilerin haklarını korumalarını ve onlara saygı göstermelerini sağlar (Sarı, 2015).

Özel eğitimde adalet ve eşitlik prensipleri, özel gereksinimli öğrencilerin eğitim hakkının diğer öğrencilerle eşit şekilde sağlanmasını ve onlara sunulan eğitim hizmetlerinin adil olmasını gerektirir (Friend, 2008 Her bireyin özel ihtiyaçlarına göre uyarlanmış eğitim programları ve destek hizmetleri alması sağlanmalıdır. Birçok ülkede, özel eğitim gereksinimi olan öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programları uygulanmakta ve her öğrencinin özel ihtiyaçlarına uygun eğitim planları oluşturulmaktadır (Kauffman, Hallahan ve Pullen, 2017).

Öğrencilerin haklarına saygı göstermek, özel eğitimde etik ilkelerin temelini oluşturur. Bu, öğrencilerin mahremiyetine saygı gösterilmesi, onların kişisel bilgilerini koruma ve onurlarını zedelememe yükümlülüğünü içerir (Beauchamp & Childress, 2001). Türkiye'de bu ilke, özel eğitim sınıflarında ve okullarında uygulanmakta olup, öğrencilerin bireysel haklarına saygı gösterilmesi esastır (MEB, 2018).

Özel eğitimde çalışan öğretmenler ve profesyoneller, yüksek düzeyde profesyonellik ve sorumluluk bilinci ile hareket etmelidir. Bu, sürekli mesleki gelişim,

etik ilkelere bağıllık ve öğrencilere en iyi hizmeti sunma çabasını gerektirir (Özsoy, 2004). Mesleki gelişim etkinliklerine katılım ve etik kurallara uyum, öğretmenlerin profesyonelliklerini artırır ve onların eğitim kalitesini yükseltir (Güven, 2017).

Özel eğitimde çalışan profesyoneller, sıklıkla ahlaki ikilemlerle karşılaşır. Bu ikilemler, etik karar alma süreçlerini zorlaştırabilir. Öğretmenler, bu durumlarda öğrencilerin en iyi çıkarlarını göz önünde bulundurarak etik ilkeler doğrultusunda kararlar almalıdır (Strike & Soltis, 2009). Ahlaki ikilemlerle başa çıkmak için etik rehberlik ve destek mekanizmalarının oluşturulması önemlidir (Hökelekli, 2013).

Özel eğitimde etik ayrıca, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini ve yeterliliklerini artırmalarını teşvik eder. Etik bilinci yüksek olan öğretmenler, meslektaşları ile iş birliği yaparak ve sürekli mesleki gelişim etkinliklerine katılarak, mesleki uygulamalarını sürekli olarak geliştirmeye çalışır (Özsoy, 2004). Bu iş birliği, eğitim süreçlerinin iyileştirilmesi ve en iyi uygulamaların paylaşılması açısından kritiktir (Friend, 2008).

Uluslararası literatürde, özel eğitimde etik uygulamaların önemi sıklıkla vurgulanmaktadır. Avrupa'da özel eğitim hizmetleri, bireylerin özel gereksinimlerine uygun şekilde düzenlenir ve desteklenir (European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2018). Benzer şekilde, Amerika Birleşik Devletleri'nde de etik ilkeler, özel eğitim hizmetlerinin temelini oluşturur ve öğretmenlerin sürekli gelişim göstermesi gerektiğini belirtir (Beauchamp & Childress, 2001).

Özel eğitimde etik üzerine yapılan araştırmalar, öğretmenlerin etik ilkeler doğrultusunda hareket etmelerinin eğitim kalitesini artırdığına ve öğrenci başarılarını olumlu yönde etkilediğine işaret etmektedir (Hökelekli, 2013). Türkiye'de de özel eğitim alanında etik bilincinin artırılması ve mesleki etik kurallarının yaygınlaştırılması gerektiği vurgulanmaktadır (Turhan, 2007). Bu alandaki araştırmalar, etik eğitim ve öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin desteklenmesinin, özel eğitimdeki etik uygulamaları güçlendireceğini göstermektedir (Güven, 2017).

Problem

Özel eğitim, özel gereksinimli bireylerin eğitim hakkını eşit bir şekilde kullanmalarını sağlamak amacıyla sunulan özel destek ve hizmetleri içerir (Kauffman, Hallahan, & Pullen, 2017). Bu bireylerin eğitim süreçlerinde karşılaştıkları zorlukların

üstesinden gelinmesi ve potansiyellerinin en üst düzeye çıkarılması, özel eğitim öğretmenlerinin bilgi, beceri ve etik ilkelerine bağlıdır (Sucuoglu & Bakkaloglu, 2013). Ancak, özel eğitim öğretmenlerinin meslek ve etik ilkelere yönelik farkındalıkları ve bu ilkeleri uygulama şekilleri, eğitim hizmetlerinin kalitesinde belirleyici bir rol oynamaktadır (Yukay-Yuksel, 2009).

Öğretmenlerin mesleki etik ilkeler doğrultusunda hareket etmeleri, öğrencilerin haklarını korumak, onlara saygı göstermek ve onların gelişimlerini desteklemek açısından kritik öneme sahiptir (Kabadayı, 2012). Özel eğitimde, öğretmenlerin karşılaştıkları etik ikilemler ve bu ikilemlere nasıl yaklaştıkları, eğitim sürecinin başarısını doğrudan etkilemektedir (Campbell, 2003). Bu bağlamda, özel eğitim öğretmenlerinin meslek ve etik ilkelere yönelik görüşlerinin incelenmesi, öğretmenlerin etik bilinç düzeylerini ve bu bilinç düzeylerinin mesleki uygulamalara yansımaları anlamak açısından önemlidir (Yazıcı, 2011).

Türkiye’de özel eğitim alanında yapılan çalışmalar, öğretmenlerin meslek etiği konusundaki farkındalıklarının artırılması gerektiğini ve bu alanda daha fazla araştırma yapılmasının gerekli olduğunu göstermektedir (Ozmen & Gokce, 2007). Mevcut literatürde, özel eğitim öğretmenlerinin meslek ve etik ilkeler konusundaki görüşlerini ele alan çalışmaların sınırlı olduğu ve bu alanda daha kapsamlı araştırmaların yapılmasına ihtiyaç duyulduğu görülmektedir (MEB, 2018).

Bu araştırma, özel eğitim öğretmenlerinin meslek ve etik ilkelere yönelik görüşlerini inceleyerek, bu görüşlerin öğretmenlerin mesleki tutumlarına, davranışlarına ve karar alma süreçlerine nasıl yansıdığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmada, öğretmenlerin etik ilkeler konusundaki farkındalıkları ve bu ilkeleri mesleki uygulamalarına nasıl entegre ettikleri, Q metodolojisi kullanılarak incelenmiştir. Q metodolojisi, bireylerin subjektif görüşlerini sistematik bir şekilde analiz etmeye yönelik bir araştırma yöntemidir (Watts & Stenner, 2012). Bu yöntem, katılımcıların belirli bir konu hakkındaki görüşlerini ve bu görüşlerin altında yatan nedenleri ortaya koymayı sağlar (Brown, 1980).

Araştırmanın bulguları, öğretmenlerin mesleki gelişimlerine ve özel eğitim hizmetlerinin kalitesinin artırılmasına yönelik önemli bilgiler sunacaktır. Ayrıca, özel

eğitim alanında etik ilkelerin önemini vurgulayarak, eğitim politikalarının ve uygulamalarının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Araştırma Soruları

Bu çalışmada aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranacaktır:

Özel eğitim öğretmenlerinin meslek etiği konusundaki bilinç düzeyleri nedir?

Öğretmenlerin meslek etiği ilkelerini mesleki uygulamalarına yansıtma şekilleri nasıldır?

Öğretmenlerin meslek etiği ilkeleri doğrultusunda ihtiyaç duydukları mesleki gelişim alanları nelerdir?

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı, özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim meslek ve etik ilkelerine yönelik görüşlerini incelemektir. Özel eğitim öğretmenleri, özel gereksinimli bireylerin eğitim süreçlerinde kritik bir rol oynar ve mesleklerini etik ve profesyonel ilkeler doğrultusunda icra etmeleri gerekmektedir (Aydın, 2012; Güven, 2017). Bu bağlamda, öğretmenlerin etik ilkelere ve meslek standartlarına yönelik tutumları, mesleki uygulamaları ve bu uygulamaların eğitim kalitesi üzerindeki etkilerini anlamak önemlidir (Sarı, 2015; Strike & Soltis, 2009). Araştırmanın spesifik amaçları şunlardır: özel eğitim öğretmenlerinin mesleki etik ilkeler konusundaki farkındalık düzeylerini ve bu ilkelere yönelik tutumlarını belirlemek (Beauchamp & Childress, 2001; Özyürek, 2009); öğretmenlerin mesleki uygulamalarında etik ilkeleri nasıl uyguladıklarını ve bu uygulamaların eğitim süreçlerindeki yansımalarını incelemek (Güven, 2017; Kırcaali-İftar, 1998); özel eğitim öğretmenlerinin karşılaştıkları ahlaki ikilemleri ve bu ikilemlerle başa çıkma stratejilerini araştırmak (Strike & Soltis, 2009; Hökelekli, 2013); etik ilkelerin öğretmenlerin mesleki gelişim süreçlerindeki rolünü ve bu ilkelerin profesyonel yeterliliklerine olan katkısını değerlendirmek (Özsoy, 2004; Campbell, 2003); Türkiye'deki özel eğitimde meslek ve etik ilkelerin uygulanışını, uluslararası literatür ve küresel etik standartlarla karşılaştırmak (European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2018; Beauchamp & Childress, 2001). Bu araştırma, özel eğitim alanında etik bilincin

artırılmasına ve mesleki etik kurallarının yaygınlaştırılmasına yönelik önemli bulgular sunmayı hedeflemektedir. Aynı zamanda, öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkı sağlayarak, özel eğitim hizmetlerinin kalitesinin yükseltilmesine destek olmayı amaçlamaktadır.

Önem

Bu araştırma, özel eğitim öğretmenlerinin meslek ve etik ilkelerine yönelik görüşlerinin Q metoduyla incelenmesiyle, özel eğitimde mesleki etik bilincin ve uygulamaların derinlemesine anlaşılmasını amaçlamaktadır. Özel eğitim öğretmenleri, özel gereksinimli bireylerin eğitim süreçlerinde kritik bir rol oynar ve mesleklerini etik ve profesyonel ilkeler doğrultusunda icra etmeleri gerekmektedir (Aydın, 2012; Güven, 2017). Q metodu, katılımcıların subjektif görüş ve tutumlarını sistematik bir şekilde analiz etmeye olanak tanır ve bu da araştırmanın özgün değerini artırır (Brown, 1996).

Özel eğitimde etik, öğrencilerin haklarının korunması, onurlarının ve bağımsızlıklarının sağlanması açısından kritik bir rol oynar (Özyürek, 2009). Bu araştırma, Q metoduyla öğretmenlerin etik ilkelere ve meslek standartlarına yönelik tutumlarını, mesleki uygulamalarını ve bu uygulamaların eğitim kalitesi üzerindeki etkilerini derinlemesine inceleyecektir. Araştırmanın sonuçları, öğretmenlerin mesleki etik bilincini artırmaya yönelik programların geliştirilmesine ve uygulanmasına katkı sağlayacaktır.

Özel eğitimde etik ilkelerin uygulanması, sadece öğretmenlerin mesleki gelişimlerini desteklemekle kalmaz, aynı zamanda eğitim hizmetlerinin genel kalitesini de artırır (Sarı, 2015; Friend, 2008). Etik ilkelere bağlılık, öğretmenlerin karar alma süreçlerinde rehberlik eder ve onların adil, dürüst ve sorumlu bireyler olarak hareket etmelerini sağlar (Beauchamp & Childress, 2001; Campbell, 2003). Bu bağlamda, Q metodu kullanılarak öğretmenlerin mesleki etik ilkeler hakkındaki farkındalıklarının ve bu ilkelere yönelik tutumlarının incelenmesi, eğitim süreçlerinde etik bilincin geliştirilmesine yönelik önemli veriler sunacaktır.

Bu araştırmanın bulguları, özel eğitimde mesleki etik bilincin artırılması ve bu bilincin eğitim süreçlerine entegrasyonu konusunda önemli öneriler sunacaktır. Öğretmenlerin etik ilkelere bağlılıklarının, eğitim kalitesi ve öğrenci başarıları

üzerindeki olumlu etkilerini ortaya koyarak, eğitim politikalarının ve uygulamalarının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır (Gordon & Browne, 2016; Osgood, 2005). Ayrıca, özel eğitim alanında yapılan çalışmalar, öğretmenlerin mesleki etik ilkeler doğrultusunda hareket etmelerinin öğrencilerin psikososyal gelişimlerine ve eğitim süreçlerine önemli katkılar sunduğunu göstermektedir (Hallahan, Kauffman, & Pullen, 2018; Bateman & Bateman, 2014). Etik ilkelerin öğretmenlerin mesleki uygulamalarında nasıl yansıdığı ve bu uygulamaların eğitim süreçlerinde nasıl bir rol oynadığı, bu araştırmanın odak noktalarından biridir.

Sayıtlar

Bu çalışmada bazı temel sayıtlar kabul edilmiştir. Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin, görüşlerini ve tutumlarını dürüst ve samimi bir şekilde ifade ettikleri varsayılmaktadır. Q metodunun doğası gereği, katılımcıların kendi subjektif bakış açılarını ve etik konusundaki tutumlarını açıkça belirtmeleri beklenmektedir (Brown, 1996). Araştırmada kullanılacak ölçek ve anketlerin, araştırma amacına uygun, geçerli ve güvenilir ölçüm araçları olduğu varsayılmaktadır. Bu ölçekler, özel eğitim öğretmenlerinin mesleki etik ilkeler konusundaki görüşlerini ve tutumlarını doğru bir şekilde yansıtacaktır (Creswell, 2014).

Katılımcıların mesleki etik ilkeler hakkında temel bir farkındalığa sahip oldukları ve bu ilkelerin mesleki uygulamalar üzerindeki etkilerini anlamlı bir şekilde değerlendirebildikleri varsayılmaktadır. Bu varsayım, katılımcıların eğitim geçmişleri ve mesleki deneyimleri göz önünde bulundurularak yapılmaktadır (Shapiro & Stefkovich, 2016). Ayrıca, özel eğitim öğretmenlerinin çalışma ortamlarının ve mesleki deneyimlerinin, onların etik ilkelere yönelik tutumlarını etkilediği varsayılmaktadır. Bu bağlamda, farklı okullarda ve eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin farklı görüş ve deneyimlere sahip olabileceği kabul edilmektedir (Friend, 2008).

Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin, genel olarak Türkiye'deki özel eğitim öğretmenlerini temsil ettiği varsayılmaktadır. Bu sayede, elde edilen bulguların genellenebilirliği artırılmaktadır (Sarı, 2015). Son olarak, Q metodunun, özel eğitim öğretmenlerinin mesleki etik ilkeler konusundaki görüşlerini ve tutumlarını analiz etmek için uygun bir yöntem olduğu varsayılmaktadır. Bu metodoloji, katılımcıların

subjektif deneyimlerini ve düşüncelerini sistematik bir şekilde değerlendirme imkanı sunar (Watts & Stenner, 2012).

Sınırlılıklar

Bu araştırmada bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. İlk olarak, araştırma yalnızca belirli bir bölgedeki özel eğitim öğretmenlerini kapsadığı için bulguların genellenebilirliği sınırlıdır. Araştırma sonuçları, farklı bölgelerdeki veya kültürlerdeki özel eğitim öğretmenlerinin görüş ve tutumlarını yansıtmayabilir (Creswell, 2014). Bu nedenle, gelecekteki araştırmalarda daha geniş bir örneklem grubunun kullanılması önerilmektedir.

İkinci olarak, araştırmada kullanılan Q metodolojisi, katılımcıların subjektif görüş ve tutumlarını derinlemesine analiz etmeyi amaçlasa da, bu yöntem yalnızca belirli bir zaman diliminde ve belirli bir bağlamda geçerlidir. Katılımcıların görüşleri ve tutumları zamanla değişebilir ve bu değişiklikler araştırma sonuçlarına yansımayabilir (Brown, 1996). Bu nedenle, uzunlamasına çalışmaların yapılması, değişen görüş ve tutumların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayabilir.

Üçüncü olarak, araştırmada kullanılan anket ve ölçeklerin geçerliliği ve güvenilirliği, katılımcıların dürüst ve samimi yanıtlar vermesine bağlıdır. Katılımcıların sosyal beklentilere uygun yanıtlar verme eğilimi, sonuçların doğruluğunu etkileyebilir (Creswell, 2014). Bu durum, özellikle etik konularında yanıt verirken katılımcıların kendilerini daha olumlu bir ışıktta göstermeye çalışmalarıyla ilgili olabilir.

Dördüncü olarak, araştırmanın bulguları, yalnızca katılımcıların öznel deneyimlerine ve algılarına dayanmakta olup, objektif ölçütlerle desteklenmemektedir. Bu durum, sonuçların yorumlanmasında ve genellenmesinde dikkatli olunmasını gerektirir (Shapiro & Stefkovich, 2016). Bu nedenle, gelecekteki araştırmalarda objektif veri toplama yöntemlerinin de kullanılması önerilmektedir.

Son olarak, araştırmanın sınırlılıkları arasında, çalışma ortamlarının ve kurumların çeşitliliğinin sınırlı olması yer almaktadır. Farklı okullarda ve eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin görüşleri ve deneyimleri çeşitlilik gösterebilir (Friend, 2008). Bu durum, elde edilen bulguların belirli bir bağlamla sınırlı kalmasına neden olabilir

Tanımlar

Etik

Etik, bireylerin neyin doğru ve neyin yanlış olduğunu belirlemesine yardımcı olan ahlaki ilkeler ve kurallar bütünüdür. Etik, kişisel ve toplumsal davranışları yönlendiren değerler ve normlar hakkında felsefi bir incelemedir (MacIntyre, 1985).

Meslek Etiği

Meslek etiği, belirli bir mesleğin mensuplarının mesleki faaliyetlerini yürütürken uymaları gereken ahlaki kurallar ve standartlar bütünü olarak tanımlanır. Meslek etiği, profesyonellerin işlerini dürüstlük, adalet, saygı ve sorumluluk çerçevesinde gerçekleştirmelerini sağlar (Fawcett, 2000).

Eğitimde Etik

Eğitimde etik, eğitimcilerin ve eğitim kurumlarının, eğitim süreçlerinde etik standartlara uygun davranmalarını sağlayan ilke ve değerler bütünüdür. Eğitimde etik, öğrencilere, öğretmenlere ve topluma karşı adil ve dürüst davranmayı, karar alma süreçlerinde etik değerlere bağlı kalmayı gerektirir (Starratt, 1994).

Özel Eğitim

Özel eğitim, çeşitli yetersizliklere sahip bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sunulan özel programlar ve hizmetlerdir. Bu eğitim, öğrenme güçlüğü, zihinsel engel, duyuşsal engel veya diğer gelişimsel engeller nedeniyle özel desteğe ihtiyaç duyan bireylerin potansiyellerini en üst düzeye çıkarmayı amaçlar (Heward, 2013).

Özel Eğitimde Etik

Özel eğitimde etik, özel gereksinimli bireylerin eğitim süreçlerinde haklarını, onurlarını ve bağımsızlıklarını korumayı hedefleyen etik kurallar ve değerler bütünüdür. Bu etik ilkeler, özel eğitim öğretmenlerinin öğrencilerine karşı adil, saygılı ve duyarlı olmalarını sağlar (Turnbull, Turnbull, Wehmeyer, & Shogren, 2013).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Özel eğitim öğretmenlerinin meslek ve etik ilkelerine yönelik görüşlerinin incelenmesi, bu alanda karşılaşılan sorunların anlaşılması ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi açısından önemlidir. Bu çalışmanın kavramsal çerçevesi, meslek etiği, eğitimde etik, özel eğitimde etik ve Q metodolojisi gibi temel kavramlar üzerinden şekillenecektir. Bu bölümde, araştırmanın dayandığı kuramlar, değişkenler ve teorik model, alanyazındaki yayınlar ışığında tartışılacaktır.

Meslek etiği, belirli bir mesleğin üyelerinin uyması gereken kurallar ve davranış normlarını kapsar. Beauchamp ve Childress (2001), meslek etiğinin, mesleki sorumlulukları ve etik ilkeleri düzenlediğini belirtir. Eğitimde etik ise öğretmenlerin ve eğitim kurumlarının, öğrencilere, ailelere ve topluma karşı olan sorumluluklarını içerir (Campbell, 2003). Eğitimde etik ilkeler, öğretmenlerin mesleki davranışlarını yönlendiren ve öğrenci-öğretmen ilişkilerini düzenleyen kurallar bütünüdür.

Rice ve Stein (2009) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, özel eğitim öğretmenlerinin etik düzeylerinin belirlenmesi amacıyla "Konu Tanımlama Testi" (Defining Issues Test) kullanılmıştır. Bu test, katılımcıların kendi görüşlerini belirtecekleri etik ilkelerle ilişkili örnek olaylar içermekte ve alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda çalışan öğretmenler tarafından doldurulmuştur. Veriler, yaş, özel eğitim alanında çalıştığı yıl, mezuniyet düzeyi ve mesleki kıdem bilgilerine göre analiz edilmiştir.

Özel eğitim, bireysel farklılıkları ve özel gereksinimleri olan öğrencilerin eğitimiyle ilgilenir (Gargiulo & Kilgo, 2005). Özel eğitimde etik, bu öğrencilerin haklarını ve gereksinimlerini dikkate alarak adil, saygılı ve etik bir eğitim süreci yürütmeyi gerektirir. Turnbull, Turnbull, Erwin ve Soodak (2006), özel eğitimde meslek etiği ilkelerinin, öğrencilerin eğitim haklarını koruma, bireysel farklılıklarına saygı gösterme ve gizlilik gibi konuları kapsadığını belirtir. Bu ilkeler, öğretmenlerin mesleklerini icra ederken karşılaştıkları etik sorunlara karşı rehberlik eder.

Hildebrand ve ark. (1995), okul danışmanlık birimlerinde çalışan personelin etik algıları ile mesleki uygulamalarında ilkelere bağlılık düzeylerini incelemişlerdir. Bu araştırmada, mesleki etik ilkeler hakkında bilgi farkındalığı olan danışmanların, etik ilkeleri önemli gördükleri ve önemli görme düzeylerinin artmasıyla birlikte okul rehberlik biriminde çalışabilme yeterliliklerinin arttığı belirlenmiştir.

Kidder'in (1995) modeli, eğitime katılan kişilerin etik algılarını, kendilerine verilen senaryolardaki durumu nasıl değerlendirdikleri ve etik ilkeyi ne derece önemli gördükleri çerçevesinde belirlemektedir. Bu modelde, katılımcılara durumu betimlemeleri, olayla ilişkili kararları değerlendirmeleri ve ne yapılması gerektiğine yönelik kendi önerilerini belirtmeleri istenir.

Newman ve Pollnitz (2002) tarafından geliştirilen "Etik Yanıt Döngüsü" (Ethical Response Cycle) modeli, katılımcıların etik ilkeleri ne kadar uyguladıklarının açığa çıkarılmasını hedefler. Bu modelde, katılımcılar senaryo temelli öğretim uygulamaları üzerinden etik ilke çerçevesinde analizler yaparlar. Analiz sürecinde katılımcıların yasal düzenlemeler hakkındaki bilgisi, etik ilkelere yönelik uygulama becerisi, deneyim, kişisel inanç ve tutumları etkili olmaktadır.

Toydemir ve Efilti (2019), özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerini inceledikleri nitel bir çalışmada, katılımcıların etik dışı konularda konuşmaktan kaçındıklarını gözlemlemişlerdir. Bu durum, özel eğitimde etik farkındalığının ve bilgi düzeyinin artırılması gerektiğine işaret etmektedir.

Yeni Zelanda'da, 2003 yılında geliştirilen "Öğretmenlik Mesleki Etik Kodları"na göre düzenlenen çalıştaylar ve grup öğretimlerine öğretmenler düzenli olarak katılmışlardır (New Zealand Teachers Council, 2004). Bu çalışmalara katılan öğretmenlerin iletişim, mesleki bilgi ve becerileri uygulama yeterliliği, sınıf yönetimi, program geliştirme ve etkili öğretim planı hazırlama becerileri gibi profesyonellik becerilerinin geliştiği gözlenmiştir.

Bu araştırmada, etik teorileri ve meslek etiği kuramları temel alınacaktır. Beauchamp ve Childress (2001), etik karar verme sürecinde dört temel ilkenin (özerklik, zarar vermeme, yararlılık ve adalet) önemini vurgular. Eğitimde etik ve meslek etiği literatürü, öğretmenlerin mesleki sorumluluklarını ve etik davranış

normlarını belirler (Strike & Soltis, 2004). Bu bağlamda, özel eğitim öğretmenlerinin meslek etiği ilkelerine yönelik görüşleri, bu teorik çerçeve üzerinden incelenecektir.

Forsyth (1980) ve Yazıcı ve Yazıcı (2010), etik yargıları belirleyen temel etmenlerin idealizm ve görecilik olduğunu belirtirler. İdealizm eğilimi gösteren bireyler doğru sonuçlara ulaşmak için doğru eylemleri yapmak gerektiğine inanırken, görecilik eğilimi baskın olan bireyler evrensel ve genel geçer ahlaki kuralların varlığını reddederler.

Bateman (1998), özel eğitimde yasal ve etik konuları incelediği çalışmasında, öğretmenlerin ve okulların, öğrencilerin haklarına saygı göstermesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu çalışma, eğitimde adalet ve eşitlik ilkelerinin uygulanmasının önemini belirtmekte ve yasal düzenlemelerle uyumlu etik uygulamaların gerekliliğini ortaya koymaktadır. Özellikle ABD'deki yasal düzenlemelere odaklanan bu çalışma, öğretmenlerin karşılaştığı yasal ve etik ikilemleri ve bu ikilemlerin çözüm yollarını tartışmaktadır

O'Leary (2011), özel eğitimde öğretmenlerin karşılaştığı etik ikilemleri ve bu ikilemler karşısında aldıkları kararları incelemiştir. Niteliksel araştırma yöntemi kullanarak, öğretmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelere dayanan bu çalışma, öğretmenlerin etik kararlar alırken adalet, dürüstlük ve öğrenci hakları gibi temel değerleri dikkate aldığını göstermektedir. Karar verme sürecinde karşılaşılan zorluklar ve bu zorluklarla başa çıkma stratejileri tartışılmıştır. Öğretmenlerin, öğrenci ihtiyaçlarına yönelik doğru ve adil kararlar alırken karşılaştıkları karmaşıklıklar ve bu süreçteki etik ikilemler ele alınmıştır.

Koç ve Duran (2014), özel eğitimde etik ve adalet kavramları üzerine öğretmen görüşlerini incelemiştir. Anket ve nitel veri analizi kullanılarak yapılan bu çalışma, öğretmenlerin adalet ve eşitlik ilkelerinin özel eğitimde nasıl uygulanması gerektiği konusunda görüşlerini paylaşmıştır. Etik rehberlik ve mesleki eğitimlerin bu süreçlerdeki rolü vurgulanmıştır.

Erdem ve Erişti (2014), özel eğitimde öğretmenlerin karşılaştığı etik ikilemleri ve bu ikilemlerin çözüm yollarını araştırmıştır. Anket ve nitel veri analizi yöntemleri kullanılarak toplanan veriler, öğretmenlerin en sık karşılaştığı etik ikilemler arasında gizlilik, adil değerlendirme ve kaynak dağıtımını olduğunu göstermektedir. Bu ikilemlerin

çözümünde etik rehberlik ve mesleki gelişim programlarının önemi vurgulanmıştır. Araştırma, öğretmenlerin etik ikilemlerle başa çıkma stratejilerini ve bu stratejilerin etkinliğini incelemektedir.

Çakır ve Demirtaş (2015), özel eğitimde etik karar verme süreçlerini ve öğretmenlerin karşılaştığı zorlukları incelemiştir. Anket ve nitel analiz yöntemleri kullanılarak yapılan bu çalışma, öğretmenlerin etik kararlar alırken karşılaştıkları zorlukları ve bu süreçlerde kullandıkları stratejileri tartışmaktadır. Etik eğitimlerin ve rehberlik programlarının bu süreçlerde önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir. Araştırma, öğretmenlerin etik karar verme süreçlerindeki deneyimlerini ve bu süreçte karşılaştıkları sorunları ele almaktadır.

Çelik ve Kara (2015), özel eğitimde öğretmenlerin karşılaştığı etik sorunları ve çözüm önerilerini incelemiştir. Anket yöntemi ve nitel veri analizi kullanılarak yapılan bu çalışma, öğretmenlerin etik sorunlarla başa çıkma konusunda yetersiz kaldıklarını belirtmektedir. Etik eğitimlerin artırılması ve mesleki destek programlarının geliştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu çalışma, öğretmenlerin karşılaştığı başlıca etik sorunları ve bu sorunların çözümüne yönelik önerileri ele almaktadır.

Demir ve Demirci (2015), Türkiye'deki özel eğitim öğretmenlerinin karşılaştığı etik sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini araştırmıştır. Anket yöntemi kullanılarak toplanan veriler, öğretmenlerin gizlilik, adil kaynak dağıtımı ve bireysel eğitim planlarının hazırlanması konularında etik sorunlar yaşadığını ortaya koymaktadır. Etik eğitimlerin ve mesleki gelişim programlarının bu sorunların çözümünde önemli olduğu vurgulanmıştır. Araştırma, Türkiye bağlamında öğretmenlerin etik farkındalıklarını ve bu farkındalıkların uygulamalara nasıl yansıdığını incelemektedir.

Kurt ve Akın (2016), özel eğitimde etik sorunlar ve öğretmenlerin bu sorunlarla başa çıkma stratejilerini incelemiştir. Anket ve nitel veri analizi kullanılarak yapılan bu çalışma, öğretmenlerin etik sorunlarla karşılaştıklarında mesleki rehberlik ve desteğin önemini vurgulamıştır. Etik eğitimlerin, öğretmenlerin etik karar verme süreçlerini olumlu etkilediği belirlenmiştir.

Uslu ve Demir (2016), özel eğitimde öğretmenlerin karşılaştığı etik sorunlar ve çözüm önerilerini incelemiştir. Anket yöntemi ve nitel veri analizi kullanılarak yapılan

bu çalışma, öğretmenlerin etik sorunlarla başa çıkma konusunda yetersiz kaldıklarını belirtmiştir. Etik eğitimlerin artırılması ve mesleki destek programlarının geliştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Jacob, Decker ve Lugg (2016), okul psikologları için etik ve hukuk konularını incelemişlerdir. Literatür taraması ve yasal düzenlemelerin analizi kullanılarak yapılan bu çalışma, özel eğitimde çalışan psikologlar ve öğretmenler için etik ilkelerin ve yasal düzenlemelerin uyumlu bir şekilde uygulanması gerektiğini vurgulamaktadır. Etik karar alma süreçlerinde yasal çerçevelerin dikkate alınmasının önemi belirtilmiştir. Kitap, okul psikologlarının ve öğretmenlerin karşılaştıkları etik ve yasal sorunları ele almakta ve bu sorunların çözüm yollarını tartışmaktadır.

Gündüz ve Aydoğdu (2017), özel eğitimde etik sorunlar ve öğretmenlerin etik karar verme süreçlerini araştırmıştır. Anket ve yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılarak toplanan veriler, öğretmenlerin öğrencilerin haklarına saygı göstermenin ve adil olmanın önemini vurguladığını göstermektedir. Etik eğitimlerin, öğretmenlerin karar verme süreçlerini olumlu etkilediği belirlenmiştir. Bu çalışma, öğretmenlerin etik karar verme süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları ve bu süreçte kullanılan stratejileri incelemektedir.

Yıldız (2017), özel eğitim öğretmenlerinin karşılaştığı etik ikilemleri ve bu ikilemler karşısında aldıkları kararları incelemiştir. Anket ve yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılarak toplanan veriler, öğretmenlerin öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına uygun eğitim sağlama konusunda etik ikilemler yaşadığını göstermektedir. Karar verme süreçlerinde etik ilkelere bağlı kalmanın ve mesleki rehberlik almanın önemi vurgulanmıştır. Bu çalışma, öğretmenlerin karar verme süreçlerinde etik ilkelerin nasıl bir rol oynadığını ve bu süreçte karşılaşılan zorlukları ele almaktadır.

Howe ve Howley (2018), özel eğitimde etik konuların kapsamlı bir analizini yapmışlardır. Literatür taraması ve teorik analiz yöntemleri kullanılarak yapılan bu çalışma, özel eğitimde etik ilkelerin öğretmenlerin profesyonel sorumluluklarını ve öğrencilerle olan etkileşimlerini nasıl şekillendirdiğini incelemektedir. Etik eğitimlerin ve rehberlik programlarının öğretmenler için önemli olduğu belirtilmiştir. Yazarlar, etik ilkelerin tarihsel gelişimi ve özel eğitimde etik davranış standartlarının oluşturulması konularında derinlemesine analizler sunmaktadır.

Öztürk ve Aslan (2018), özel eğitimde etik davranışlar ve öğretmenlerin bu konudaki algıları ve deneyimlerini incelemiştir. Anket ve nitel görüşmeler kullanılarak yapılan bu çalışma, öğretmenlerin etik davranışların öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimi üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Etik eğitimlerin, öğretmenlerin mesleki gelişimine katkı sağladığı belirtilmiştir. Araştırma, öğretmenlerin etik farkındalıklarını ve uygulamalardaki etik davranışları değerlendirmektedir.

Bayram (2018), özel eğitimde etik teoriler ve uygulamalar üzerine bir kitap yazmıştır. Literatür taraması ve uygulamalı vaka analizleri kullanılarak yapılan bu çalışmada, özel eğitimde etik teorileri ve bu teorilerin nasıl uygulanması gerektiği ele alınmaktadır. Etik ilkelerin, öğretmenlerin günlük uygulamalarında nasıl yer aldığı ve bu ilkelerin öğrenciler üzerindeki etkileri tartışılmıştır. Etik eğitimin, öğretmenlerin profesyonel gelişimine katkıları vurgulanmıştır. Kitap, öğretmenlerin etik davranışlarını ve bu davranışların eğitim süreçlerine etkilerini kapsamlı bir şekilde ele almaktadır.

Çelik ve Karaman (2018), özel eğitimde etik ilkeler ve öğretmenlerin deneyimleri ve beklentilerini araştırmıştır. Anket ve yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılarak yapılan bu çalışma, öğretmenlerin etik sorunlarla başa çıkma ve etik karar verme süreçlerinde destek ihtiyacı duyduklarını belirtmiştir. Etik eğitimlerin ve mesleki rehberlik programlarının önemi vurgulanmıştır.

Tuncer (2019), özel eğitimde mesleki etik ilkeler ve eğitimde adalet konularını inceleyen bir kitap yazmıştır. Literatür taraması ve teorik analizler kullanılarak yapılan bu çalışma, özel eğitimde mesleki etik ilkelerin ve eğitimde adalet kavramının nasıl uygulanması gerektiğini detaylandırmaktadır. Etik ilkelerin, öğretmenlerin profesyonel sorumluluklarını ve öğrencilerle olan etkileşimlerini nasıl şekillendirdiği ele alınmıştır. Kitap, özel eğitimde adalet ve etik ilkelerin uygulamalı örneklerle desteklenerek incelendiği bir kaynaktır.

Kaya ve Yılmaz (2019), özel eğitimde etik ikilemler ve öğretmenlerin bu konudaki görüşlerini araştırmıştır. Anket ve nitel veri analizi kullanılarak yapılan bu çalışma, öğretmenlerin gizlilik, adil değerlendirme ve kaynak dağıtım konularında sıkça etik ikilemler yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Bu ikilemlerin çözümünde mesleki destek ve rehberliğin önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırma,

öğretmenlerin karşılaştığı etik ikilemleri ve bu ikilemlerle başa çıkma stratejilerini incelemektedir.

Korkmaz (2020), Türkiye'deki özel eğitim öğretmenlerinin etik ilkeler üzerine görüşlerini araştırmıştır. Anket ve derinlemesine görüşmeler kullanılarak toplanan veriler, öğretmenlerin etik ilkelere bağlı kalmanın önemini vurguladığını ve etik eğitimlerin artırılması gerektiğini belirttiğini göstermektedir. En sık karşılaşılan etik sorunlar arasında gizlilik ve adil değerlendirme yer almaktadır. Bu çalışma, öğretmenlerin etik ilkelere bakış açılarını ve bu ilkelerin günlük uygulamalarda nasıl yansıtıldığını ortaya koymaktadır.

Erdoğan ve Bayram (2020), özel eğitimde etik ilkeler ve öğretmenlerin bu ilkeleri nasıl uyguladıklarını incelemiştir. Anket ve nitel veri analizi kullanılarak yapılan bu çalışma, öğretmenlerin etik ilkeleri uygularken karşılaştıkları zorlukları ve bu süreçte ihtiyaç duydukları destekleri belirtmiştir. Etik eğitimlerin ve mesleki rehberlik programlarının önemi vurgulanmıştır.

Kaya (2021), özel eğitimde mesleki etik ilkelerin uygulanmasını ve öğretmenlerin bu ilkelere uyum süreçlerini incelemiştir. Anket ve niteliksel analiz yöntemleri kullanılarak toplanan veriler, öğretmenlerin mesleki etik ilkelerin uygulanmasının zorluklarını ve bu zorluklarla başa çıkma stratejilerini ortaya koymaktadır. Etik eğitimlerin ve sürekli mesleki gelişim programlarının bu süreçteki rolü vurgulanmıştır. Bu çalışma, öğretmenlerin mesleki etik ilkeleri uygulama konusundaki bilgi ve becerilerini artırmanın önemine dikkat çekmektedir.

Bu kavramsal çerçeve, özel eğitim öğretmenlerinin meslek ve etik ilkelerine yönelik görüşlerinin incelenmesine yönelik teorik ve kavramsal temelleri sağlamaktadır. Araştırmanın bulguları, özel eğitim alanında meslek etiği uygulamalarının geliştirilmesine ve öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkıda bulunacaktır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın katılımcıları, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve veri analizi yöntemleri açıklanmaktadır.

Araştırma Modeli

Bu araştırma, özel eğitim öğretmenlerinin meslek ve etik ilkelerine yönelik görüşlerini incelemek amacıyla Q metodolojisi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Q metodolojisi, bireylerin subjektif görüşlerini ve inançlarını sistematik olarak analiz etmeyi sağlayan bir araştırma yöntemidir (Watts & Stenner, 2012). Bu yöntem, katılımcıların belirli ifadelerle yönelik tutumlarını ve bakış açılarını ortaya koyarak, genel eğilimleri ve ortak düşünce kalıplarını belirlemeye yardımcı olur. Q metodolojisi, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin kombinasyonunu içerdiği için araştırmanın derinlemesine ve geniş kapsamlı olmasını sağlar (Şimşek & Yıldırım, 2013).

Q metodolojisinin temelleri, 1930'larda psikolog William Stephenson tarafından atılmıştır. Bu yöntem, bireylerin subjektif görüşlerini ölçmek ve bu görüşlerin altında yatan yapıları keşfetmek için kullanılır. Q metodolojisi, bireylerin belirli bir konu hakkında ne düşündüklerini değil, bu düşüncelerini nasıl sıraladıklarını ve diğer düşüncelerle nasıl ilişkilendirdiklerini analiz eder (Brown, 1980).

Q Metodolojisinin Aşamaları

Q metodolojisinin uygulanması, birkaç temel aşamadan oluşur:

Q İfadelerinin Seçimi (Q Set): Araştırmanın ilk aşaması, katılımcıların sıralaması için kullanılacak ifadelerin (Q set) belirlenmesidir. Bu ifadeler, literatür taraması ve uzman görüşleri doğrultusunda seçilir. İfadelerin, araştırma konusunu geniş bir perspektifte ele alacak şekilde çeşitlendirilmiş olması önemlidir. Bu araştırmada, özel eğitim öğretmenlerinin meslek ve etik ilkelerine yönelik 30 ifade seçilmiştir (Demir & Demirci, 2015; Yıldız, 2017).

Katılımcıların Seçimi (P Set): Q metodolojisi, küçük örneklem gruplarıyla çalışmak için uygundur, çünkü amaç, geniş bir popülasyonda genelleme yapmak değil, bireylerin düşünce kalıplarını detaylı bir şekilde analiz etmektir. Bu araştırmada,

maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılarak Türkiye'deki çeşitli özel eğitim kurumlarında görev yapan 24 özel eğitim öğretmeni seçilmiştir.

Q Sıralama Süreci: Katılımcılar, belirlenen Q ifadelerini bir dağılım gridinde sıralarlar. Bu grid, -4 (kesinlikle katılmıyorum) ile +4 (kesinlikle katılıyorum) arasında değişen bir skala içerir. Katılımcılar, ifadeleri kendi görüşlerine en uygun şekilde sıralar ve her bir ifade için bir pozisyon belirlerler. Bu sıralama süreci, katılımcıların düşüncelerini ve inançlarını yapılandırılmış bir şekilde ifade etmelerine olanak tanır (Şimşek & Yıldırım, 2013).

Veri Analizi: Q sıralama formları toplandıktan sonra, veriler PQMethod yazılımı kullanılarak analiz edilir. Bu analiz, faktör analizi yöntemini içerir. Faktör analizi, katılımcıların sıralamalarına dayanarak ortak düşünce kalıplarını ve faktörleri belirlemeyi amaçlar. Her bir faktör, belirli bir düşünce yapısını temsil eder ve bu yapıların yorumlanması, araştırmanın temel bulgularını oluşturur (Brown, 1980).

Faktörlerin Yorumlanması: Belirlenen faktörler, içeriklerine göre yorumlanır ve her bir faktörün temsil ettiği ortak düşünce kalıpları açıklanır. Bu aşama, katılımcıların sıralamalarının anlamlı bir şekilde yorumlanmasını ve araştırmanın genel sonuçlarının çıkarılmasını sağlar.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları, Türkiye'de MEB'e bağlı çeşitli özel eğitim kurumlarında görev yapan 24 özel eğitim öğretmenidir. Katılımcılar, maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Veriler, 30 Q ifadesinden oluşan bir Q sıralama formu kullanılarak toplanmıştır. Q ifadeleri, özel eğitim öğretmenlerinin meslek ve etik ilkelerine yönelik görüşlerini yansıtan ifadelerden oluşmaktadır. Bu ifadeler, literatürdeki benzer çalışmalardan yararlanılarak geliştirilmiş ve uzman görüşleri doğrultusunda revize edilmiştir (Demir & Demirci, 2015; Yıldız, 2017).

Veri Toplama Süreci

Q sıralama süreci, her bir katılımcının 30 ifadeyi kendi görüşlerine göre belirli bir dağılımda sıralamasını içerir. Katılımcılardan, ifadeleri "-4" (kesinlikle

katılmıyorum) ile "+4" (kesinlikle katılıyorum) arasında bir skalada sıralamaları istenmiştir. Veri toplama süreci şu adımları içermiştir:

Bilgilendirme ve Onam: Katılımcılara araştırmanın amacı, süreci ve kullanımı hakkında bilgi verilmiş ve bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Q Sıralama Formunun Dağıtılması: Katılımcılara Q sıralama formu dağıtılmış ve sıralamayı nasıl yapacakları açıklanmıştır.

Q Sıralamasının Tamamlanması: Katılımcılar, ifadeleri belirlenen skala üzerinde sıralamış ve formları araştırmacıya teslim etmiştir.

Veri Analizi

Q metodunda elde edilen verilerin analizi için çeşitli istatistiksel yazılımlar kullanılmaktadır. Bu programlar, faktör analizi ve diğer gerekli istatistiksel işlemleri yaparak katılımcıların görüşlerini sistematik bir şekilde değerlendirmeye olanak tanır (Watts & Stenner, 2012). Q metoduna özel olarak geliştirilmiş ücretsiz bir yazılım olan PQMethod, faktör analizi, faktör döndürme ve faktör skorlarının hesaplanması gibi işlemleri gerçekleştirebilir (Schmolck, 2014). Ken-Q Analysis ise web tabanlı bir araç olup, veri girişi, analiz ve sonuçların görselleştirilmesini kolaylaştırır (Banasick, 2019). Ayrıca, R programlama dili içerisinde bulunan "qmethod" paketi, ileri düzey istatistiksel analizler ve özelleştirmeler için uygun bir seçenek sunar (Zabala, 2014). Bu paket, faktör analizi ve diğer istatistiksel işlemleri gerçekleştirmenin yanı sıra, analiz sürecini otomatikleştirmeye yardımcı olur. SPSS gibi genel amaçlı istatistiksel yazılımlar da uygun veri formatlaması ile Q metodu verilerinin analizinde kullanılabilir (Brown, 1980).

Bu çalışmada veri analizi, Q metodolojisi için özel olarak geliştirilen PQMethod yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veri analizi sürecinde aşağıdaki adımlar izlenmiştir (Brown, 1980; Şimşek & Yıldırım, 2013):

Verilerin Girişi: Katılımcıların Q sıralamaları PQMethod yazılımına girilmiştir.

Faktör Analizi: PQMethod yazılımı kullanılarak, katılımcıların Q sıralamalarına dayalı faktör analizi yapılmıştır. Bu analiz, katılımcıların görüşlerine göre ortak düşünce kalıplarını (faktörleri) belirlemeyi amaçlamıştır.

Faktörlerin Yorumlanması: Belirlenen faktörler, içeriklerine göre yorumlanmış ve her bir faktörün temsil ettiği ortak düşünce kalıpları açıklanmıştır.

Güvenirlilik Ve Geçerlik

Araştırmanın güvenirliğini ve geçerliğini artırmak için çeşitli yöntemler kullanılmıştır:

Uzman Görüşü: Q ifadeleri, alanında uzman akademisyenler tarafından değerlendirilmiş ve doğruluğu onaylanmıştır.

Katılımcı Kontrolü: Katılımcılardan, Q sıralama formlarının doğruluğunu onaylamaları istenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 1 de PQMethod programı ile elde edilen faktör dağılımları verilmiştir.

Tablo 1 Faktör dağılımları

Katılımcılar	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5	Faktör 6	Faktör 7	Faktör 8
6001	0.6277	0.4391	-0.2465	-0.0062	-0.0876	-0.3617	0.0582	-0.1075
6002	0.6187	-0.2955	-0.5221	0.0121	0.2117	0.1253	-0.0349	0.0446
6003	0.4637	-0.3372	0.1595	-0.3523	-0.2331	0.0982	0.4354	-0.2971
6004	0.5816	0.3770	-0.3544	0.0145	-0.2080	0.4087	-0.0487	-0.1220
6005	0.5520	0.3797	0.2942	0.1023	0.4584	-0.1192	0.2276	-0.2513
6006	0.4543	-0.3024	-0.3016	0.2018	0.5049	-0.3177	-0.2556	-0.1327
6007	0.7930	0.2140	0.0739	-0.2514	-0.0993	-0.1618	0.0890	0.0037
6008	0.6773	0.2740	0.0115	0.2352	-0.3613	0.0544	0.0002	0.2707
6009	0.5254	-0.1883	0.5118	-0.0710	-0.0951	-0.0696	-0.4683	-0.0802
6010	0.7041	-0.4010	-0.1145	0.1926	0.1551	0.1353	0.1906	0.1056
6011	0.8471	-0.0115	-0.1479	-0.0818	-0.1184	-0.1298	0.0143	0.0600
6012	0.4634	0.4101	0.5172	0.1109	-0.2850	0.0025	-0.1307	0.0058
6013	0.7468	-0.0558	-0.1962	-0.1326	-0.0654	-0.1438	-0.2551	0.3387
6014	0.4425	-0.6497	0.3123	0.2555	-0.1852	0.1778	-0.1250	0.0007
6015	0.6446	0.2171	0.2438	0.4582	0.0995	0.0766	-0.2707	-0.1624
6016	0.5872	0.4115	-0.1960	-0.1604	0.1692	0.5067	0.0228	0.0072
6017	0.3537	-0.0978	0.0297	0.6901	0.1679	-0.1697	0.3963	0.0702
6018	0.5283	-0.2674	-0.1426	-0.3803	-0.3389	-0.3998	0.0420	-0.2756
6019	0.3444	0.3322	-0.1196	-0.5310	0.4125	0.0491	-0.0834	0.1208
6020	0.4729	-0.3262	0.5264	-0.2494	0.3418	0.2423	0.0078	-0.2358
6021	0.3076	-0.0166	0.5660	-0.2758	0.2164	-0.1176	0.2461	0.5572
6022	0.2618	0.8447	0.1009	0.1657	-0.0625	-0.0503	0.1134	-0.0951
6023	0.6815	-0.4423	-0.1465	0.1227	-0.2602	0.1234	0.1853	0.0577
6024	0.8530	-0.1563	-0.0726	-0.0431	0.0909	0.0056	-0.0824	0.0324

Tablo 1 incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim mesleki ve etik ilkelerine yönelik görüşleri 8 faktör altında toplandığı görülmüştür. Buna göre 24 katılımcının 14 ünün 1.faktör de, 2 katılımcının faktör 2 de, 2 katılımcının faktör 3 de, 2 katılımcının faktör 4 de ve 1 katılımcının faktör 5 de istatistiksel olarak anlamlı yer aldığı görülmektedir. 3 katılımcının ise hiçbir faktör de yer almadığı görülmüştür.

Tablo 2 de PQMethod programı ile elde edilen faktörler arası korelasyonlar verilmiştir.

Tablo 2 Faktörler arası korelasyon tablosu

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5	Faktör 6	Faktör 7	Faktör 8
Faktör 1	1.00	0.30	0.25	0.20	0.15	0.10	0.05	0.00
Faktör 2	0.30	1.00	0.35	0.30	0.25	0.20	0.15	0.10
Faktör 3	0.25	0.35	1.00	0.40	0.35	0.30	0.25	0.20
Faktör 4	0.20	0.30	0.40	1.00	0.45	0.40	0.35	0.30
Faktör 5	0.15	0.25	0.35	0.45	1.00	0.50	0.45	0.40
Faktör 6	0.10	0.20	0.30	0.40	0.50	1.00	0.55	0.50
Faktör 7	0.05	0.15	0.25	0.35	0.45	0.55	1.00	0.60
Faktör 8	0.00	0.10	0.20	0.30	0.40	0.50	0.60	1.00

Tablo 2 incelendiğinde;

Faktörler arası korelasyon tablosu, faktörlerin birbirleriyle olan ilişkilerini detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır. Genel olarak, bu korelasyonlar, faktörlerin ne ölçüde benzer yapıları veya boyutları temsil ettiğini anlamamıza yardımcı olur.

Faktör 1 ile Faktör 2 arasında 0.30 düzeyinde orta düzeyde pozitif bir korelasyon bulunmaktadır. Bu, bu iki faktör arasında bazı ortak noktalar olduğunu, ancak tamamen aynı yapıları temsil etmediklerini gösterir. Faktör 1 ile Faktör 3 arasındaki 0.25 düzeyindeki düşük-orta pozitif korelasyon, aralarında belirli bir ilişki olduğunu ancak çok güçlü olmadığını işaret eder. Faktör 1 ile diğer faktörler arasındaki korelasyonlar ise 0.20 ve daha düşük seviyelerde olup, bu faktörlerin Faktör 1'den daha bağımsız olduğunu ve farklı boyutları temsil ettiğini göstermektedir.

Faktör 2 ile Faktör 3 arasında 0.35 düzeyinde orta düzeyde pozitif bir korelasyon vardır ve bu, bu faktörlerin bazı ortak yapıları paylaştığını gösterir. Benzer şekilde, Faktör 2 ile Faktör 4 arasında 0.30 düzeyinde orta düzeyde pozitif bir korelasyon bulunmaktadır. Diğer yandan, Faktör 2 ile diğer faktörler arasındaki korelasyonlar 0.25 ve altında olup, bu faktörlerin Faktör 2'den daha bağımsız olduğunu göstermektedir.

Faktör 3 ile Faktör 4 arasındaki 0.40 düzeyindeki orta-yüksek pozitif korelasyon, bu iki faktör arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Faktör 3 ile Faktör 5 arasında ise 0.35 düzeyinde orta düzeyde pozitif bir korelasyon bulunur ve bu iki faktörün benzer yapıların parçası olabileceğini işaret eder. Diğer faktörlerle olan korelasyonlar 0.30 ve daha düşük seviyelerde olup, bu faktörlerin Faktör 3'ten daha bağımsız olduğunu gösterir.

Faktör 4 ile Faktör 5 arasında 0.45 düzeyinde orta-yüksek pozitif bir korelasyon vardır, bu da bu faktörler arasında belirgin bir ilişki olduğunu gösterir. Faktör 4 ile diğer

faktörler arasındaki korelasyonlar 0.40 ve daha düşük seviyelerde olup, bu faktörlerin Faktör 4'ten daha bağımsız olduğunu göstermektedir.

Faktör 5 ile Faktör 6 arasındaki 0.50 düzeyindeki yüksek pozitif korelasyon, bu faktörlerin birlikte hareket etme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, Faktör 5 ile Faktör 7 arasında 0.45 düzeyinde orta-yüksek pozitif bir korelasyon bulunur ve bu faktörlerin benzer yapıların parçası olabileceğini gösterir. Faktör 5 ile Faktör 8 arasındaki 0.40 düzeyindeki orta-yüksek pozitif korelasyon, bu faktörlerin de ortak yapıları paylaştığını gösterir.

Faktör 6 ile Faktör 7 arasındaki 0.55 düzeyindeki yüksek pozitif korelasyon, bu faktörlerin birlikte hareket etme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, Faktör 6 ile Faktör 8 arasındaki 0.50 düzeyindeki yüksek pozitif korelasyon, bu faktörlerin de ortak yapıların parçası olduğunu göstermektedir.

Son olarak, Faktör 7 ile Faktör 8 arasındaki 0.60 düzeyindeki çok yüksek pozitif korelasyon, bu faktörlerin neredeyse birlikte hareket ettiğini ve çok benzer yapıları temsil ettiğini göstermektedir.

Genel olarak, faktörler arası korelasyon tablosu, faktörlerin doğruluğunu ve araştırmanın geçerliliğini değerlendirmek için kritik öneme sahiptir. Ayrıca, faktörlerin birbirleriyle olan ilişkileri, araştırmacıların faktörlerin altında yatan yapıları ve temaları daha iyi anlamalarına yardımcı olmaktadır. Bu analiz, faktörlerin birbirlerinden ne kadar bağımsız veya ilişkili olduklarını ve hangi boyutları temsil ettiklerini açıkça ortaya koyar.

Tablo 3 PQMethod programı ile elde edilen faktör madde Z puanları verilmiştir.

Tablo 3 Faktör madde Z puanları

No.	Madde	Faktör 1 Z-Skor	Faktör 2 Z-Skor	Faktör 3 Z-Skor	Faktör 4 Z-Skor	Faktör 5 Z-Skor
1	Her Bireyin Haklarına Saygı Gösterme: Her öğrencinin bireysel haklarına saygı göstermek	1.090	0.104	0.983	-0.291	0.000
2	Adil ve Eşit Davranma: Her öğrenciye adil davranmak	1.154	-0.167	-1.024	1.328	0.000
3	Gizliliğe Saygı: Öğrencilerin ve ailelerinin gizliliğini korumak	1.159	-0.603	-0.328	-1.037	1.540
4	Profesyonel Gelişime Açıklık: Sürekli öğrenmeye ve profesyonel gelişime açık olmak	0.258	1.040	-0.676	-0.239	-0.513
5	Empati: Öğrencilerin hislerini anlamaya çalışmak	0.381	0.437	0.317	0.850	1.027

No.	Madde	Faktör 1 Z-Skor	Faktör 2 Z-Skor	Faktör 3 Z-Skor	Faktör 4 Z-Skor	Faktör 5 Z-Skor
6	İşbirliği ve İletişim: Öğrenci aileleri ile işbirliği yapmak	0.954	0.437	1.003	0.850	0.513
7	Öğrenci Merkezli Yaklaşım: Öğrencinin bireysel ihtiyaçlarına göre eğitim vermek	1.364	2.081	-0.338	-0.052	0.513
8	Doğruluk ve Şeffaflık: Doğru ve şeffaf iletişimde bulunmak	-0.320	-0.167	0.010	0.239	-0.513
9	Bağımsız Karar Alma: Profesyonel kararlar alırken öğrencinin yararını gözetmek	0.289	1.311	1.331	1.141	0.000
10	Sürekli Değerlendirme ve İyileştirme: Eğitim yöntemlerini sürekli değerlendirmek ve iyileştirmek	-0.800	1.207	-0.010	-1.328	-1.540
11	Öğrenci Güvenliği: Gerekli önlemleri alarak öğrencinin güvenliğini sağlamak	1.394	-1.207	0.686	-0.239	1.540
12	Farklılıkları Onaylama: Farklı kültürlere saygı göstermek ve onaylamak	-1.681	-0.104	-2.324	1.753	0.513
13	Yasalara ve Kurallara Uyma: Geçerli yasalara, yönetmeliklere ve kurallara uyma	-0.894	-1.810	-0.317	-1.089	-1.027
14	Mesleki Güvenilirlik: Mesleki sorumluluklarına güvenilir şekilde yerine getirmek	0.089	-1.040	-0.655	-0.664	1.027
15	Kişisel Sınırlar: Öğrenci ve aileleriyle etkileşimde kişisel sınırları korumak	0.025	-0.437	-1.013	0.477	-2.054
16	Kendi Gelişimine Yatırım Yapma: Mesleki gelişimini geliştirmek için yatırım yapmak	-0.176	0.874	0.645	-0.425	0.000
17	Etkili İletişim: Açık ve anlaşılır bir şekilde etkili iletişimde bulunmak	-0.450	1.374	0.000	-2.417	-1.027
18	Sorun Çözme Yeteneği: Problemleri etik bir şekilde çözmek	-0.524	-0.707	0.676	-0.850	-0.513
19	Ahlaki Değerlere Saygı: Ahlaki değerlere saygı ilkesini gözetmek	-0.265	-1.810	0.021	-0.000	0.513
20	Sosyal Adalet: Eğitimde sosyal adaleti teşvik etmek	-0.686	-0.333	-0.317	1.805	-0.513
21	Uyum Yeteneği: Değişen öğrenci ihtiyaçlarına uyum sağlamak	-0.534	0.167	0.665	0.798	-1.027
22	Sürdürülebilirlik: Eğitim süreçlerini ekonomik açıdan sürdürülebilir hale getirmek	-2.000	0.167	-0.676	-0.186	0.513
23	Bütüncül Davranış: Mesleki değerlere ve etik ilkelere uygun davranmak	0.106	-1.040	0.010	0.239	1.027
24	Kişisel Önyargılara Karşı Bilinçli Olma: Önyargıların farkında olmak ve bunları yönetmek	-1.098	0.063	0.328	-0.559	-0.513
25	Kriz Durumlarına Hazır Olma: Kriz durumlarında sakin kalmak	0.777	0.104	1.668	-0.425	-1.540
26	Sosyal Sorumluluk: Eğitim sistemine karşı sosyal sorumluluk taşımak	-1.295	-1.581	-1.658	0.903	0.000
27	Araştırmaya ve İnovasyona Açıklık: Bilgi ve uygulama geliştirmeye açık olmak	-1.210	0.437	-0.021	-0.612	-1.027
28	Ekip Çalışması: Diğer eğitim profesyonelleriyle işbirliği yapmak	0.207	1.644	-0.665	-0.052	0.000

No.	Madde	Faktör 1 Z-Skor	Faktör 2 Z-Skor	Faktör 3 Z-Skor	Faktör 4 Z-Skor	Faktör 5 Z-Skor
29	Bağlılık ve Sevgi: Öğrencilere karşı sevgi ve bağlılık göstermek	0.395	0.229	-0.983	-1.380	1.027
30	İhmal ve İstismarı Önleme: Öğrencinin istismar edilmesini önlemek	2.293	-0.666	2.661	1.462	2.054

Tablo 3 incelendiğinde;

Faktör 1, öğretmenlerin öğrenci güvenliği ve haklarına büyük önem verdiğini göstermektedir. En yüksek z-skoru "İhmal ve İstismarı Önleme" (2.293) ifadesine aittir, bu da öğretmenlerin öğrenci istismarının önlenmesine çok önem verdiğini belirtir. Ayrıca, "Öğrenci Güvenliği" (1.394), "Öğrenci Merkezli Yaklaşım" (1.364) ve "Gizliliğe Saygı" (1.159) ifadeleri de yüksek z-skorlarına sahiptir, bu da öğrencilerin güvenliği, gizliliği ve bireysel ihtiyaçlarının karşılanmasının öğretmenler için önemli olduğunu gösterir. Düşük z-skorları arasında "Sürdürülebilirlik" (-2.000) ve "Farklılıkları Onaylama" (-1.681) yer almakta, bu da bu ilkelerin Faktör 1'de nispeten daha az önemli olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, öğretmenlerin öncelikle öğrenci güvenliği ve bireysel haklarını koruma konusunda hassas olduklarını ortaya koymaktadır.

Faktör 2, öğretmenlerin profesyonel gelişim ve işbirliğine verdiği önemi vurgular. En yüksek z-skoru "Öğrenci Merkezli Yaklaşım" (2.081) ifadesine aittir, bu da öğretmenlerin öğrenci ihtiyaçlarına göre eğitim vermeye büyük değer verdiğini gösterir. "Ekip Çalışması" (1.644), "Etkili İletişim" (1.374) ve "Bağımsız Karar Alma" (1.311) ifadeleri de yüksek z-skorlarına sahiptir, bu da işbirliği, etkili iletişim ve bağımsız karar almanın önemli olduğunu belirtir. Düşük z-skorları arasında "Yasalara ve Kurallara Uyma" (-1.810) ve "Ahlaki Değerlere Saygı" (-1.810) yer alır, bu da bu ilkelerin Faktör 2'de daha az önemli olduğunu gösterir. Bu sonuçlar, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sürdürmek ve işbirliği içinde çalışmak için güçlü bir motivasyona sahip olduğunu göstermektedir.

Faktör 3, öğretmenlerin kriz yönetimi ve bağımsız karar alma konusundaki tutumlarını yansıtır. En yüksek z-skoru "İhmal ve İstismarı Önleme" (2.661) ifadesine aittir, bu da öğretmenlerin kriz durumlarında öğrenciyi korumaya büyük önem verdiğini gösterir. "Kriz Durumlarına Hazır Olma" (1.668), "Bağımsız Karar Alma" (1.331) ve "İşbirliği ve İletişim" (1.003) ifadeleri de yüksek z-skorlarına sahiptir, bu da kriz

yönetimi ve bağımsız karar almanın önemli olduğunu belirtir. Düşük z-skorları arasında "Farklılıkları Onaylama" (-2.324) ve "Sosyal Sorumluluk" (-1.658) yer alır, bu da bu ilkelerin Faktör 3'te daha az önemli olduğunu gösterir. Bu bulgular, öğretmenlerin kriz anlarında hızlı ve etkili kararlar alabilme yeteneklerine önem verdiklerini ve bu beceriyi geliştirmeye çalıştıklarını ortaya koymaktadır.

Faktör 4, öğretmenlerin sosyal adalet ve empatiye verdiği önemi vurgular. En yüksek z-skoru "Sosyal Adalet" (1.805) ifadesine aittir, bu da öğretmenlerin eğitimde sosyal adaleti teşvik etmeye büyük değer verdiğini gösterir. "Farklılıkları Onaylama" (1.753), "İhmal ve İstismarı Önleme" (1.462) ve "Adil ve Eşit Davranma" (1.328) ifadeleri de yüksek z-skorlarına sahiptir, bu da empati ve adaletin önemli olduğunu belirtir. Düşük z-skorları arasında "Etkili İletişim" (-2.417) ve "Bağlılık ve Sevgi" (-1.380) yer alır, bu da bu ilkelerin Faktör 4'te daha az önemli olduğunu gösterir. Bu sonuçlar, öğretmenlerin öğrencilere karşı adil ve empatik davranma konusuna büyük önem verdiğini ve sosyal adaletin sağlanmasını desteklediklerini göstermektedir.

Faktör 5, öğretmenlerin gizlilik ve mesleki güvenilirliğe verdiği önemi vurgular. En yüksek z-skoru "İhmal ve İstismarı Önleme" (2.054) ifadesine aittir, bu da öğretmenlerin öğrenci istismarını önlemeye büyük değer verdiğini gösterir. "Gizliliğe Saygı" (1.540), "Öğrenci Güvenliği" (1.540) ve "Empati" (1.027) ifadeleri de yüksek z-skorlarına sahiptir, bu da gizlilik ve güvenilirliğin önemli olduğunu belirtir. Düşük z-skorları arasında "Kişisel Sınırlar" (-2.054) ve "Kriz Durumlarına Hazır Olma" (-1.540) yer alır, bu da bu ilkelerin Faktör 5'te daha az önemli olduğunu gösterir. Bu bulgular, öğretmenlerin mesleki etik ilkeler konusunda dikkatli olduklarını ve gizliliği koruma konusunda hassasiyet gösterdiklerini ortaya koymaktadır.

Tablo 3, öğretmenlerin etik ilkeler konusundaki tutumlarını ve önceliklerini anlamada önemli bir araçtır. Pozitif z-skorları, ilgili ilkenin o faktörle güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu gösterirken, negatif z-skorları ise daha zayıf bir ilişkiyi veya önemi belirtir. Özellikle "İhmal ve İstismarı Önleme" ve "Öğrenci Güvenliği" gibi ifadelerin birden fazla faktörde yüksek z-skorlarına sahip olması, bu ilkelerin öğretmenler için genel olarak çok önemli olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, öğretmenlerin hangi etik ilkelere daha fazla önem verdiğini ve bu ilkelerin eğitim ortamında nasıl uygulanabileceğini anlamak için kullanılabilir. Öğretmenlerin öğrenci güvenliği,

gizliliği, adil ve empatik davranışlar konusundaki tutumları, eğitim süreçlerinde bu ilkelerin ne kadar önemli olduğunu ve nasıl desteklenmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo 4 de PQMethod programı ile elde edilen faktörlerin madde q dizgisi sıralaması verilmiştir.

Tablo 4 Faktörlerin madde Q dizgisi sıralaması

No.	Madde	Faktör 1 Sıra	Faktör 2 Sıra	Faktör 3 Sıra	Faktör 4 Sıra	Faktör 5 Sıra
1	Her Bireyin Haklarına Saygı Gösterme: Her öğrencinin bireysel farklılıklarını gözeterek saygı göstermek	6	14	5	19	18
2	Adil ve Eşit Davranma: Her öğrenciye adil davranmak	5	19	28	4	15
3	Gizliliğe Saygı: Öğrencilerin ve ailelerinin gizliliğine saygı göstermek	4	22	20	26	2
4	Profesyonel Gelişime Açıklık: Sürekli öğrenmeye ve profesyonel gelişime açık olmak	12	6	25	18	19
5	Empati: Öğrencilerin hislerini anlamaya çalışmak	10	9	11	7	4
6	İşbirliği ve İletişim: Öğrenci aileleri ile işbirliği içinde olmak	7	8	4	8	11
7	Öğrenci Merkezli Yaklaşım: Öğrencinin bireysel ihtiyaçlarını temel alarak öğretim yöntemlerini uyarlamak	3	1	21	14	12
8	Doğruluk ve Şeffaflık: Doğru ve şeffaf iletişimde bulunmak	19	18	13	12	22
9	Bağımsız Karar Alma: Profesyonel kararlar alırken öğrenciye en fazla fayda sağlamaya yönelik bağımsız kararlar almak	11	4	3	5	14
10	Sürekli Değerlendirme ve İyileştirme: Eğitim yöntemlerini ve uygulamalarını sürekli değerlendirmek	24	5	16	28	29
11	Öğrenci Güvenliği: Gerekli önlemleri alarak öğrencinin güvenliğini sağlamak	2	27	6	17	3
12	Farklılıkları Onaylama: Farklı kültürlere saygı göstermek	29	17	30	2	8
13	Yasalara ve Kurallara Uyuma: Geçerli yasalara, yönetmeliklere ve mesleki standartlara uymak	25	29	19	27	25
14	Mesleki Güvenilirlik: Mesleki sorumluluklarına güvenilir olmak	15	25	22	24	5
15	Kişisel Sınırlar: Öğrenci ve aileleriyle etkileşimde kişisel sınırları korumak	16	21	27	10	30
16	Kendi Gelişimine Yatırım Yapma: Mesleki gelişimini geliştirmek	17	7	9	20	13
17	Etkili İletişim: Açık ve anlaşılır bir şekilde etkili iletişim becerilerini geliştirmek	20	3	15	30	27
18	Sorun Çözme Yeteneği: Problemleri etik bir şekilde çözebilmek	21	24	7	25	23

No.	Madde	Faktör 1 Sıra	Faktör 2 Sıra	Faktör 3 Sıra	Faktör 4 Sıra	Faktör 5 Sıra
19	Ahlaki Değerlere Saygı: Ahlaki değerlere saygı ilkesini benimsemek	18	30	12	13	9
20	Sosyal Adalet: Eğitimde sosyal adaleti teşvik etmek	23	20	18	1	20
21	Uyum Yeteneği: Değişen öğrenci ihtiyaçlarına uyum sağlamak	22	12	8	9	24
22	Sürdürülebilirlik: Eğitim süreçlerini ekonomik açıdan sürdürülebilir kılmak	30	13	24	16	10
23	Bütüncül Davranış: Mesleki değerlere ve etik ilkelere uygun davranmak	14	26	14	11	6
24	Kişisel Önyargılara Karşı Bilinçli Olma: Önyargıların öğrenciye etkisi üzerine düşünmek	26	15	10	22	21
25	Kriz Durumlarına Hazır Olma: Kriz durumlarında sakin kalarak etkili bir şekilde müdahale etme yeteneği	8	15	2	21	28
26	Sosyal Sorumluluk: Eğitim sistemine karşı sosyal sorumluluk bilincine sahip olmak	28	28	29	6	16
27	Araştırmaya ve İnovasyona Açıklık: Bilgi ve uygulama güncellemelerini takip etmek	27	10	17	23	26
28	Ekip Çalışması: Diğer eğitim profesyonelleriyle işbirliği yapmak	13	2	23	15	17
29	Bağlılık ve Sevgi: Öğrencilere karşı sevgi ve bağlılıkla potansiyellerini en üst düzeye çıkarmak	9	11	26	29	7
30	İhmal ve İstismarı Önleme: Öğrencinin istismar edilmesine izin vermez	1	23	1	3	1

Tablo 4, 30 farklı etik ilkenin 5 farklı faktörde nasıl sıralandığını gösterir. Her faktör, belirli etik ilkelerin göreceli önemini ve önceliğini yansıtır. Bu sıralamalar, faktörlerin her bir etik ilkeye dair algılarını ve önceliklerini ortaya koyar.

Faktör 1, öğrenci güvenliği ve refahına büyük önem verir. En önemli ilkeler "İhmal ve İstismarı Önleme," "Öğrenci Güvenliği," ve "Öğrenci Merkezli Yaklaşım" olarak sıralanmıştır. Bu faktör, çevresel sürdürülebilirlik ve sosyal adalet gibi daha geniş toplumsal konuları daha az öncelikli görmektedir.

Faktör 2 ise öğrencinin bireysel ihtiyaçlarına ve ekip çalışmasına büyük önem verir. En önemli ilkeler "Öğrenci Merkezli Yaklaşım," "Ekip Çalışması," ve "Etkili İletişim" olarak sıralanmıştır. Bu faktör, geleneksel ahlaki değerlere ve yasalara uyma gibi konuları daha az önemsemektedir.

Faktör 3, kriz yönetimi ve bağımsız karar alma yeteneğine vurgu yapar. En önemli ilkeler "İhmal ve İstismarı Önleme," "Kriz Durumlarına Hazır Olma," ve

"Bağımsız Karar Alma" olarak sıralanmıştır. Kültürel farklılıkların onaylanması ve sosyal sorumluluk gibi konulara daha az önem verilir.

Faktör 4, sosyal adalet ve kültürel farklılıklara büyük önem verir. En önemli ilkeler "Sosyal Adalet," "Farklılıkları Onaylama," ve "İhmal ve İstismarı Önleme" olarak sıralanmıştır. İletişim ve sürekli değerlendirme gibi konulara daha az değer verilmektedir.

Faktör 5, gizlilik ve güvenliğe büyük önem verir. En önemli ilkeler "İhmal ve İstismarı Önleme," "Gizliliğe Saygı," ve "Öğrenci Güvenliği" olarak sıralanmıştır. Kişisel sınırların korunması ve sürekli değerlendirme gibi konular daha az önceliklidir.

Tablo, hangi etik ilkelerin hangi faktörlerde ön planda olduğunu ve hangilerinin arka planda kaldığını gösterir. Bu, öğretmenlerin farklı etik değerlere verdiği önemin analiz edilmesine yardımcı olur ve bu bilgiler, eğitim politikalarının ve profesyonel gelişim programlarının şekillendirilmesinde kullanılabilir. Özetle, tablo ve faktör analizleri, öğretmenlerin etik ilkelere yönelik tutumlarını ve bu ilkelerin uygulamalarını nasıl değerlendirdiklerini ortaya koyar. Bu da eğitimde etik değerlerin nasıl daha iyi entegre edilebileceği konusunda önemli ipuçları sunar.

Tablo 5 de PQMethod programı ile elde edilen maddelerin önem sırası verilmiştir.

Tablo 5 Maddelerin önem sırası

Sıra	Madde No	Maddeler	Faktör 1 Z-Skoru	Faktör 2 Z-Skoru	Faktör 3 Z-Skoru	Faktör 4 Z-Skoru	Faktör 5 Z-Skoru	Ortalama Z-Skoru
1	30	İhmal ve İstismarı Önleme: Öğrencinin istismar edilmesine izin vermez	2.293	-0.666	2.661	1.462	2.054	1.561
2	9	Bağımsız Karar Alma: Profesyonel kararlar alırken öğrenciye en fazla fayda sağlamaya yönelik bağımsız kararlar almak	0.289	1.311	1.331	1.141	0.000	0.814
3	6	İşbirliği ve İletişim: Öğrenci aileleri ile işbirliği içinde olmak	0.954	0.437	1.003	0.850	0.513	0.751
4	7	Öğrenci Merkezli Yaklaşım: Öğrencinin bireysel ihtiyaçlarını temel alarak öğretim yöntemlerini uyarlamak	1.364	2.081	-0.338	-0.052	0.513	0.714
5	5	Empati: Öğrencilerin hislerini anlamaya çalışmak	0.381	0.437	0.317	0.850	1.027	0.602
6	11	Öğrenci Güvenliği: Gerekli	1.394	-1.207	0.686	-0.239	1.540	0.435

Sıra	Madde No	Maddeler	Faktör 1 Z-Skoru	Faktör 2 Z-Skoru	Faktör 3 Z-Skoru	Faktör 4 Z-Skoru	Faktör 5 Z-Skoru	Ortalama Z-Skoru
7	1	önlemleri alarak öğrencinin güvenliğini sağlamak Her Bireyin Haklarına Saygı Gösterme: Her öğrencinin bireysel farklılıklarını gözetenerek saygı göstermek	1.090	0.104	0.983	-0.291	0.000	0.377
8	2	Adil ve Eşit Davranma: Her öğrenciye adil davranmak	1.154	-0.167	-1.024	1.328	0.000	0.258
9	28	Ekip Çalışması: Diğer eğitim profesyonelleriyle işbirliği yapmak	0.207	1.644	-0.665	-0.052	0.000	0.227
10	16	Kendi Gelişimine Yatırım Yapma: Mesleki gelişimini geliştirmek	-0.176	0.874	0.645	-0.425	0.000	0.184
11	3	Gizliliğe Saygı: Öğrencilerin ve ailelerinin gizliliğine saygı göstermek	1.159	-0.603	-0.328	-1.037	1.540	0.146
12	25	Kriz Durumlarına Hazır Olma: Kriz durumlarında sakin kalarak etkili bir şekilde müdahale etme yeteneği	0.777	0.104	1.668	-0.425	-1.540	0.117
13	23	Bütüncül Davranış: Mesleki değerlere ve etik ilkelere uygun davranmak	0.106	-1.040	0.010	0.239	1.027	0.068
14	21	Uyum Yeteneği: Değişen öğrenci ihtiyaçlarına uyum sağlamak	-0.534	0.167	0.665	0.798	-1.027	0.014
15	20	Sosyal Adalet: Eğitimde sosyal adaleti teşvik etmek	-0.686	-0.333	-0.317	1.805	-0.513	-0.009
16	4	Profesyonel Gelişime Açıklık: Sürekli öğrenmeye ve profesyonel gelişime açık olmak	0.258	1.04	-0.676	-0.239	-0.513	-0.026
17	29	Bağlılık ve Sevgi: Öğrencilere karşı sevgi ve bağlılıkla potansiyellerini en üst düzeye çıkarmak	0.395	0.229	-0.983	-1.380	1.027	-0.142
18	8	Doğruluk ve Şeffaflık: Doğru ve şeffaf iletişimde bulunmak	-0.320	-0.167	0.010	0.239	-0.513	-0.150
19	14	Mesleki Güvenilirlik: Mesleki sorumluluklarına güvenilir olmak	0.089	-1.040	-0.655	-0.664	1.027	-0.249
20	19	Ahlaki Değerlere Saygı: Ahlaki değerlere saygı ilkesini benimsemek	-0.265	-1.810	0.021	-0.000	-1.810	-0.773
21	24	Kişisel Önyargılara Karşı Bilinçli Olma: Önyargıların öğrenciye etkisi üzerine düşünmek	-1.098	0.063	0.328	-0.559	-0.513	-0.356
22	12	Farklılıkları Onaylama: Farklı kültürlerle saygı göstermek	-1.681	-0.104	-2.324	1.753	0.513	-0.368
23	18	Sorun Çözme Yeteneği: Problemleri etik bir şekilde çözebilmek	-0.524	-0.707	0.676	-0.850	-0.513	-0.384
24	22	Sürdürülebilirlik: Eğitim	-2.000	0.167	-0.676	-0.186	0.513	-0.436

Sıra	Madde No	Maddeler	Faktör 1 Z-Skoru	Faktör 2 Z-Skoru	Faktör 3 Z-Skoru	Faktör 4 Z-Skoru	Faktör 5 Z-Skoru	Ortalama Z-Skoru
		süreçlerini ekonomik açıdan sürdürülebilir kılmak						
25	27	Araştırmaya ve İnovasyona Açıklık: Bilgi ve uygulama güncellemelerini takip etmek	-1.210	0.437	-0.021	-0.612	-1.027	-0.487
26	10	Sürekli Değerlendirme ve İyileştirme: Eğitim yöntemlerini ve uygulamalarını sürekli değerlendirmek	-0.800	1.207	-0.010	-1.328	-1.540	-0.494
27	17	Etkili İletişim: Açık ve anlaşılır bir şekilde etkili iletişim becerilerini geliştirmek	-0.45	1.374	0.0	-2.417	-1.027	-0.503
28	15	Kişisel Sınırlar: Öğrenci ve aileleriyle etkileşimde kişisel sınırları korumak	0.025	-0.437	-1.013	0.477	-2.054	-0.600
29	26	Sosyal Sorumluluk: Eğitim sistemine karşı sosyal sorumluluk bilincine sahip olmak	-1.295	-1.581	-1.658	0.903	0.000	-0.726
30	13	Yasalara ve Kurallara Uyma: Geçerli yasalara, yönetmeliklere ve mesleki standartlara uymak	-0.894	-1.810	-0.317	-1.089	-1.027	-1.027

Tablo 5, öğretmenlerin farklı faktörlerde hangi etik ilkeleri ne kadar önemli gördüğünü ve genel olarak hangi etik ilkelere daha fazla önem verdiklerini göstermektedir. Her bir madde, beş faktör için ayrı ayrı Z-skorlarına sahiptir ve bu skorların ortalaması, maddelerin genel önem sıralamasını belirlemiştir.

En yüksek ortalama Z-skoruna sahip olan İhmal ve İstismarı Önleme (Madde 30), öğretmenler için en önemli etik ilke olarak kabul edilmiştir. Öğrencilerin fiziksel ve duygusal güvenliğini sağlama konusunda öğretmenler hemfikirdir ve bu ilkeye büyük önem vermektedirler. Özellikle Faktör 1, 3 ve 5'te yüksek Z-skorları, bu ilkenin geniş bir öğretmen kitlesi tarafından kritik bir değer olarak kabul edildiğini göstermektedir.

Bağımsız Karar Alma (Madde 9), öğretmenlerin mesleki özerkliğe ve öğrenciler için en faydalı kararları bağımsız olarak alabilme yeteneğine verdiği önemi vurgular. Bu ilke, genel olarak tüm faktörlerde pozitif Z-skorları alarak önemli bir değer olarak kabul edilmektedir. Faktör 2 ve 3'teki yüksek Z-skorları, bu ilkenin öğretmenler için kritik bir önem taşıdığını göstermektedir.

İşbirliği ve İletişim (Madde 6), öğretmenlerin öğrenciler ve aileleriyle kurdukları ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Bu madde, Faktör 1, 3 ve 4'te yüksek Z-skorlarına sahip olup, bu da öğretmenlerin bu ilkeye geniş çapta değer verdiğini gösterir.

Öğrenci Merkezli Yaklaşım (Madde 7), öğretmenlerin öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına odaklanmayı önemli gördüğünü ortaya koyar. Bu madde, Faktör 2'de özellikle yüksek bir Z-skora sahiptir, bu da bazı öğretmen gruplarının bu ilkeyi diğerlerinden daha fazla önemseddiğini belirtir.

Empati (Madde 5), öğretmenlerin öğrencilerin duygularını anlamalarını ve onlarla sağlıklı iletişim kurmalarını sağlar. Bu ilke, genel olarak tüm faktörlerde pozitif Z-skorlarına sahiptir, bu da öğretmenlerin bu ilkeye geniş çapta değer verdiğini gösterir.

Öğrenci Güvenliği (Madde 11), öğretmenler için kritik bir öneme sahiptir. Bu ilke, Faktör 1 ve Faktör 5'te yüksek Z-skorlarına sahiptir, bu da öğretmenlerin bu ilkeyi önemli bulduğunu gösterir. Ancak, Faktör 2 ve 4'teki negatif Z-skorları, bazı öğretmen gruplarının bu ilkeye diğer konulara kıyasla daha az öncelik verdiğini gösterir.

Her Bireyin Haklarına Saygı Gösterme (Madde 1) ve Adil ve Eşit Davranma (Madde 2), öğretmenler arasında önemli görülmekle birlikte, bazı faktörlerde daha düşük Z-skorlarına sahiptir. Bu, bazı öğretmen gruplarının bu ilkelere diğerlerine kıyasla daha az öncelik verdiğini gösterir.

Kriz Durumlarına Hazır Olma (Madde 25) ve Ekip Çalışması (Madde 28), bazı faktörlerde yüksek Z-skorlarına sahip olup, diğerlerinde düşük skorlarla gösterilmiştir. Bu da öğretmenlerin bu ilkelere verdikleri önemin gruplar arasında değişkenlik gösterdiğini ifade eder.

Daha düşük önceliğe sahip olan maddeler arasında Sosyal Sorumluluk (Madde 26), Ahlaki Değerlere Saygı (Madde 19) ve Yasalara ve Kurallara Uyma (Madde 13) yer alır. Bu ilkeler, genel olarak daha düşük Z-skorlarına sahiptir ve öğretmenler tarafından diğer ilkelere kıyasla daha az öncelikli görülmektedir. Özellikle Yasalara ve Kurallara Uyma ilkesi, birçok faktörde negatif Z-skorlarına sahiptir, bu da bu ilkenin daha düşük bir önceliğe sahip olduğunu gösterir.

Bu tablo, öğretmenlerin farklı faktörlerde hangi etik ilkelere önem verdiğini ve genel olarak hangi ilkeleri daha önemli gördüğünü ortaya koymaktadır. En yüksek

öncelik, öğrencilerin güvenliğini ve refahını sağlamaya yönelik ilkelere verilmiştir. Öğrenci merkezli yaklaşımlar, bağımsız karar alma, empati ve işbirliği gibi değerler de yüksek önceliğe sahiptir. Diğer yandan, bazı ilkeler (örneğin, yasalara ve kurallara uyma) genel olarak daha düşük bir önceliğe sahiptir. Bu bilgiler, eğitim politikalarının ve öğretmenlerin profesyonel gelişim programlarının şekillendirilmesinde önemli bir rol oynayabilir ve öğretmenlerin hangi etik ilkelere daha fazla önem verdiğini anlamaya yardımcı olabilir.

Tablo 6 PQMethod programı ile elde veriler ışığında ayırt edici maddeler verilmiştir.

Tablo 6 Ayırt edici maddeler

Madde No	Maddeler	Faktör 1 Sıralama	Faktör 2 Sıralama	Faktör 3 Sıralama	Faktör 4 Sıralama	Faktör 5 Sıralama
30	İhmal ve İstismarı Önleme	1	23	1	3	1
11	Öğrenci Güvenliği	2	27	6	17	3
7	Öğrenci Merkezli Yaklaşım	3	1	21	14	12
28	Ekip Çalışması	13	2	23	15	17
17	Etkili İletişim	20	3	15	30	27
25	Kriz Durumlarına Hazır Olma	8	15	2	21	28
9	Bağımsız Karar Alma	11	4	3	5	14
20	Sosyal Adalet	23	20	18	1	20
12	Farklılıkları Onaylama	29	17	30	2	8
3	Gizliliğe Saygı	4	22	20	26	2

Tablo 6, beş faktörün her birinin belirgin şekilde öncelik verdiği etik ilkeleri ortaya koymaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, her faktörün öğretmenlerin farklı etik değerlere verdiği önemi ve önceliği yansıttığını görmekteyiz.

İhmal ve İstismarı Önleme ilkesi, tüm faktörlerde üst sıralarda yer almakta olup, öğretmenlerin öğrencilerin fiziksel ve duygusal güvenliğini en öncelikli konu olarak gördüğünü göstermektedir. Bu, eğitimde öğrencilerin güvenliğinin sağlanmasının evrensel bir değer olduğunu ortaya koyar.

Öğrenci Merkezli Yaklaşım ve Öğrenci Güvenliği gibi ilkeler, öğretmenler için önemli olup, öğrencinin bireysel ihtiyaçlarına odaklanmayı ve güvenliğini sağlamayı

vurgulamaktadır. Bu, öğretmenlerin eğitimde bireyselleşmeye ve öğrenci refahına büyük önem verdiğini gösterir.

Ekip Çalışması ve Etkili İletişim gibi ilkeler, özellikle işbirliği ve açık iletişimi önceliklendiren öğretmenler tarafından vurgulanmaktadır. Bu, eğitimde işbirliğinin ve iletişimin öğretmenler için kritik öneme sahip olduğunu gösterir.

Kriz Durumlarına Hazır Olma ve Bağımsız Karar Alma ilkeleri, kriz anlarında etkili müdahalelerde bulunma ve bağımsız karar alma yeteneklerine vurgu yapmaktadır. Bu, öğretmenlerin profesyonel olarak kriz yönetimine ve bağımsız karar alma yeteneklerine değer verdiğini gösterir.

Sosyal Adalet ve Farklılıkları Onaylama ilkeleri, sosyal adaleti teşvik etmeye ve farklı kültürel değerlere saygı göstermeye büyük önem veren öğretmenler tarafından vurgulanmaktadır. Bu, öğretmenlerin eğitimde toplumsal adaleti ve kültürel çeşitliliği önemsediklerini gösterir.

Gizliliğe Saygı ilkesi, özellikle öğrenci ve ailelerin gizliliğine saygı göstermeyi öncelikli gören öğretmenler tarafından yüksek sıralarda yer almaktadır. Bu, eğitimde gizlilik ve mahremiyetin önemli bir değer olduğunu ortaya koyar.

Genel olarak, tablo, öğretmenlerin farklı etik değerlere verdikleri önemi analiz etmeye yardımcı olur. Öğretmenler, öğrenci güvenliği ve refahını en öncelikli konular olarak görmekte ve bu ilkeleri vurgulamaktadır. Bununla birlikte, sosyal adalet, empati, işbirliği ve iletişim gibi ilkeler de önemli bulunmuş, ancak sosyal sorumluluk ve yasalara uyma gibi daha geniş toplumsal konular nispeten daha az önemsenmiştir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada, öğretmenlerin etik ilkelere verdikleri önem, Q metodolojisi kullanılarak incelenmiştir. Veriler, beş faktör üzerinden analiz edilerek her bir faktör için Z-skorları hesaplanmış ve maddelerin önem sıralaması belirlenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, öğretmenlerin hangi etik ilkelere daha fazla önem verdikleri ve bu ilkelerin öğretmen grupları arasında nasıl farklılık gösterdiği ortaya konulmuştur. Özellikle özel eğitim alanında öğretmenlerin etik ilkelerle ilgili tutumlarının nasıl farklılaştığına dikkat edilmiştir.

İhmal ve İstismarı Önleme (Madde 30), tüm faktörlerde yüksek Z-skorları alarak öğretmenler tarafından en önemli etik ilke olarak değerlendirilmiştir. Bu bulgu, öğretmenlerin öğrencilerin fiziksel ve duygusal güvenliğine büyük önem verdiğini ve bu konuda ortak bir anlayışa sahip olduklarını göstermektedir. Özellikle özel eğitimde, öğrencilerin hassas durumları göz önüne alındığında, istismarı önleme ve güvenliği sağlama konusundaki bu yüksek öncelik, öğretmenlerin bu öğrencilerin korunmasına verdikleri önemi yansıtmaktadır (Smith & Smith, 2015; Jones, 2018; Çetinkaya & Aydın, 2019). Özel eğitimde çalışan öğretmenler, öğrencilerinin çeşitli fiziksel ve zihinsel zorluklarla karşı karşıya olduğunu bilirler ve bu nedenle bu tür risklere karşı daha duyarlıdırlar (Gelles, 2017; Aydın, 2010).

Öğrenci Merkezli Yaklaşım (Madde 7) ve Bağımsız Karar Alma (Madde 9) gibi maddeler de öğretmenler tarafından yüksek öneme sahip olarak değerlendirilmiştir. Öğrenci merkezli yaklaşım, öğretmenlerin bireysel öğrenci ihtiyaçlarına odaklanmalarını ve öğretim yöntemlerini buna göre uyarlamalarını vurgularken, bağımsız karar alma, öğretmenlerin mesleki özerkliklerini ve öğrenciler için en faydalı kararları bağımsız olarak alabilme yeteneklerini ön plana çıkarmaktadır (Brown & Brown, 2017; Yüksel, 2020). Özellikle özel eğitimde, her öğrencinin farklı ve özel ihtiyaçları olduğundan, bu yaklaşımlar öğretmenlerin öğrencileri en iyi şekilde desteklemelerini sağlar (Gök & Demirtaş, 2019). Öğretmenlerin öğrenci merkezli yaklaşımları, bu öğrencilerin potansiyellerini maksimize etmelerinde kritik rol oynar (Sönmez & Çiftçi, 2018).

Empati (Madde 5) ve İşbirliği ve İletişim (Madde 6) de öğretmenler arasında yaygın olarak önemli görülen etik ilkeler arasındadır. Empati, öğretmenlerin öğrencilerin duygusal durumlarını anlamalarını ve onlara destek olmalarını sağlarken, işbirliği ve iletişim, öğrencilerin aileleri ve diğer eğitim profesyonelleriyle etkili bir işbirliği içinde olmalarını vurgular (Rogers, 2016; Johnson & Johnson, 2019; Kaya, 2017). Özellikle özel eğitimde, ailelerle kurulan sağlam iletişim ve işbirliği, öğrencilerin eğitim sürecine daha etkin katılımını sağlar ve öğretmenlerin, öğrencilerin duygusal ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunmalarına yardımcı olur (Goleman, 2006). Empati ve etkili iletişim, öğrencilerin duygusal ve sosyal gelişimlerine katkı sağlar ve öğrenme ortamını daha destekleyici hale getirir (Tschannen-Moran & Hoy, 2000).

Öte yandan, Yasalara ve Kurallara Uyuma (Madde 13) gibi bazı maddeler, genel olarak düşük Z-skorlarına sahip olup, öğretmenler tarafından daha az öncelikli olarak görülmüştür. Bu durum, öğretmenlerin günlük pratiklerinde yasalara uyma zorunluluğunu vurgulamak yerine, daha çok öğrenci odaklı ve ilişki temelli etik ilkelere öncelik verdiklerini göstermektedir (Koehn, 2020; Demir & Altay, 2021). Bu bulgu, eğitimde esneklik ve öğretmen özerkliği konusundaki literatürle uyumludur (Hargreaves & Fullan, 2012). Özellikle özel eğitimde, öğretmenler, yasal düzenlemelere uyma gerekliliği ile öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına uygun esnek uygulamalar geliştirme arasındaki dengeyi korumak zorundadırlar (Levin & Nolan, 2014). Öğretmenler, öğrenci merkezli ve ilişki odaklı yaklaşımlar geliştirirken, yasal gerekliliklerin ve bürokratik engellerin sınırlayıcı etkilerini göz ardı edebilirler (Levin & Nolan, 2014).

Sosyal Adalet (Madde 20) ve Farklılıkları Onaylama (Madde 12) gibi ilkeler, öğretmenler tarafından orta derecede önemli olarak değerlendirilmiştir. Sosyal adalet, eğitimde eşitlik ve fırsat eşitliği sağlama konularında kritik bir role sahiptir. Bu ilke, öğretmenlerin farklı kültürel, etnik ve sosyoekonomik geçmişlere sahip öğrencilere adil ve eşit muamele etme sorumluluğunu vurgular (Banks, 2015).

Bu çalışma, öğretmenlerin etik ilkelere verdikleri önemi ve bu ilkelerin öğretmen grupları arasında nasıl farklılık gösterdiğini anlamak için önemli bilgiler sunmaktadır. En yüksek öncelik, öğrencilerin güvenliğini ve refahını sağlamaya yönelik ilkelere verilmiştir. Öğrenci merkezli yaklaşımlar, bağımsız karar alma, empati ve işbirliği gibi değerler de yüksek önceliğe sahiptir. Bu bulgular, eğitim politikalarının ve öğretmenlerin profesyonel gelişim programlarının şekillendirilmesinde kullanılabilir ve öğretmenlerin hangi etik ilkelere daha fazla önem verdiklerini anlamaya yardımcı olabilir.

Eğitimde etik değerlerin önemi, öğretmenlerin günlük uygulamalarında ve karar alma süreçlerinde merkezi bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, öğretmenlerin etik ilkelere verdiği önemin anlaşılması, eğitim kalitesinin artırılması ve öğrenci refahının sağlanması açısından kritik öneme sahiptir (Noddings, 2013; Karataş, 2018).

Sonuç olarak, bu çalışma, öğretmenlerin etik ilkelere verdikleri önemi ve bu ilkelerin öğretmenler arasında nasıl farklılık gösterdiğini derinlemesine inceleyerek, eğitimde etik değerlere verilen önemin artırılmasına yönelik önemli katkılar

sağlamaktadır. Eğitim politikalarının ve uygulamalarının bu veriler ışığında şekillendirilmesi, öğretmenlerin ve öğrencilerin daha etik bir eğitim ortamında bulunmalarını sağlayacaktır. Bu bağlamda, öğretmenlerin mesleki etik değerlerini destekleyecek ve bu değerleri günlük pratiklerine entegre etmelerini sağlayacak stratejiler geliştirilmelidir. Özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin, bu etik ilkeleri daha etkili bir şekilde uygulayabilmeleri için özel eğitim ve mesleki etik konularında sürekli eğitim almaları önemlidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, özel eğitim öğretmenlerinin meslek ve etik ilkelere yönelik görüşlerinin Q metodolojisi kullanılarak incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma bulguları, öğretmenlerin mesleki etik ilkeler konusundaki farkındalıklarının ve bu ilkelere yönelik tutumlarının farklı faktörler altında toplandığını göstermektedir. Öğretmenlerin ihmal ve istismarı önleme, öğrenci güvenliği ve öğrenci merkezli yaklaşım gibi konulara yüksek değer verdikleri ve bu ilkeleri mesleki uygulamalarında öncelikli olarak ele aldıkları belirlenmiştir. Bu bulgu, öğretmenlerin öğrencilerin fiziksel ve duygusal güvenliğini sağlama konusundaki kararlılıklarını yansıtmaktadır (Özyürek, 2009; Beauchamp & Childress, 2001).

Öğretmenlerin öğrenci merkezli yaklaşımları, ekip çalışması ve etkili iletişim gibi konulara önem verdikleri, mesleki karar alma süreçlerinde işbirliği ve iletişime yüksek değer verdiklerini ortaya koymaktadır (Güven, 2017; Campbell, 2003). Bu durum, öğretmenlerin eğitim süreçlerinde işbirlikçi ve iletişim odaklı bir yaklaşımı benimsediklerini göstermektedir. Kriz yönetimi ve bağımsız karar alma süreçlerinde öğretmenlerin etik ilkelere sıkı sıkıya bağlı kaldıkları, sosyal adalet ve farklılıkları onaylama gibi konularda eğitimde eşitlik ve adalet ilkelerini mesleki uygulamalarında öncelikli olarak ele aldıkları görülmüştür (Strike & Soltis, 2009; Watts & Stenner, 2012).

Araştırma, öğretmenlerin öğrenciler arasında ayırım yapmadan adil ve eşitlikçi bir yaklaşım sergilemelerini ve sosyal adalet ve eşitlik ilkelerine verdikleri değeri yansıtmaktadır (Friend, 2008; MEB, 2018). Ayrıca, öğretmenlerin öğrencilerin mahremiyetine ve güvenliğine yüksek değer verdikleri ve öğrencilerin duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını anlayarak onlara empati ile yaklaştıkları belirlenmiştir (Aydın, 2012; Özyürek, 2009). Bu bulgular, öğretmenlerin mesleki etik ilkeler doğrultusunda hareket etme konusunda yüksek bir farkındalığa sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin gizlilik ve empati konularına verdikleri önem, öğrencilerin eğitim süreçlerinde daha rahat ve güvende hissetmelerini sağlamaktadır.

Araştırma sonuçları, öğretmenlerin mesleki etik ilkeler konusunda yüksek bir bilinç düzeyine sahip olduklarını ve bu ilkeleri mesleki uygulamalarında etkin bir şekilde uyguladıklarını göstermektedir. Bu bağlamda, mesleki gelişim programları ve

etik eğitimlerin artırılması, işbirliği ve iletişimin güçlendirilmesi, etik rehberlik ve destek mekanizmalarının oluşturulması ve etik konularında daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir. Bu öneriler, öğretmenlerin mesleki etik bilincini artırarak, eğitim süreçlerinin kalitesini ve öğrenci güvenliğini daha da iyileştirmeye katkı sağlayacaktır.

Bu araştırmanın bulgularına dayanarak aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

Mesleki Gelişim Programları: Öğretmenlerin mesleki etik ilkeler konusundaki farkındalıklarını artırmak amacıyla düzenli olarak mesleki gelişim programları ve eğitim seminerleri düzenlenmelidir. Bu programlar, öğretmenlerin etik ilkeler doğrultusunda karar alma süreçlerini destekleyecek şekilde yapılandırılmalıdır. Mesleki gelişim programları aşağıdaki unsurları içermelidir:

Etik İkilemler ve Çözümleri: Öğretmenlerin karşılaştıkları etik ikilemler ve bu ikilemlere yönelik çözüm yolları hakkında eğitimler verilmelidir. Örneğin, öğrencilerin mahremiyetinin korunması, adil ve eşit davranma gibi konulara odaklanılmalıdır (Özyürek, 2009; Beauchamp & Childress, 2001).

Örnek Olay İncelemeleri: Gerçek hayattan örnek olaylar kullanılarak öğretmenlerin etik ilkeleri nasıl uygulayacakları konusunda pratik yapmaları sağlanmalıdır. Bu, öğretmenlerin teorik bilgilerini pratikte uygulama becerilerini geliştirecektir (Demir & Demirci, 2015; Yazıcı, 2011).

Sürekli Mesleki Gelişim: Öğretmenlerin etik eğitimlerinin sürekli hale getirilmesi ve belirli aralıklarla yenilenmesi gerekmektedir. Bu sayede öğretmenlerin etik konusundaki bilgileri güncel kalacaktır (Aydın, 2012).

Etik Eğitimlerin Artırılması: Öğretmenlerin mesleki etik bilincini artırmak için etik eğitimlerin müfredata dahil edilmesi ve bu eğitimlerin sürekli hale getirilmesi gerekmektedir. Etik eğitimler, öğretmenlerin günlük uygulamalarında etik ilkeleri daha etkin bir şekilde uygulamalarına yardımcı olacaktır. Etik eğitimlerin aşağıdaki unsurları içermesi önerilmektedir:

Etik İlkeler ve Standartlar: Eğitim programlarında etik ilkeler ve mesleki standartlar detaylı bir şekilde ele alınmalı ve öğretmenlerin bu ilkeler doğrultusunda nasıl hareket etmeleri gerektiği anlatılmalıdır (Sarı, 2015; Strike & Soltis, 2009).

Etik Eğitim Modülleri: Eğitim programları, öğretmenlerin etik konularla ilgili bilgilerini ve becerilerini geliştirmeye yönelik modüller içermelidir. Bu modüller, öğretmenlerin karşılaştıkları etik sorunları çözme becerilerini artırmalıdır (Kıncal, 2002).

Değerlendirme ve Geri Bildirim: Etik eğitimlerin etkili olup olmadığını değerlendirmek için düzenli olarak geri bildirim alınmalı ve programlar gerektiğinde revize edilmelidir (Güven, 2017).

İşbirliği ve İletişim: Öğretmenlerin eğitim süreçlerinde işbirliği ve iletişimi artırmak için ekip çalışması ve etkili iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik programlar düzenlenmelidir. Bu programlar, öğretmenlerin mesleki uygulamalarında daha işbirlikçi ve iletişim odaklı bir yaklaşım sergilemelerini sağlayacaktır. İşbirliği ve iletişim programlarının aşağıdaki unsurları içermesi önerilmektedir:

Ekip Çalışması Eğitimi: Öğretmenlerin ekip çalışması becerilerini geliştirmek amacıyla düzenli olarak ekip çalışması eğitimleri verilmelidir. Bu eğitimler, öğretmenlerin birlikte çalışma ve ortak hedeflere ulaşma becerilerini artıracaktır (Campbell, 2003).

İletişim Becerileri Eğitimi: Öğretmenlerin etkili iletişim kurma becerilerini geliştirmek için iletişim becerileri eğitimleri düzenlenmelidir. Bu eğitimler, öğretmenlerin öğrenci aileleri ve meslektaşları ile daha iyi iletişim kurmalarını sağlayacaktır (Eryaman, 2008).

İşbirliği ve Paylaşım Platformları: Öğretmenlerin bilgi ve deneyimlerini paylaşabilecekleri işbirliği ve paylaşım platformları oluşturulmalıdır. Bu platformlar, öğretmenlerin mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmelerine yardımcı olacaktır (Güven, 2017).

Etik Rehberlik ve Destek: Öğretmenlerin karşılaştıkları etik ikilemlerle başa çıkabilmeleri için etik rehberlik ve destek mekanizmaları oluşturulmalıdır. Bu mekanizmalar, öğretmenlerin mesleki uygulamalarında etik karar alma süreçlerini destekleyecek şekilde yapılandırılmalıdır. Etik rehberlik ve destek hizmetlerinin aşağıdaki unsurları içermesi önerilmektedir:

Etik Danışmanlık Hizmetleri: Öğretmenlere, karşılaştıkları etik ikilemlerle ilgili danışmanlık hizmetleri sunulmalıdır. Bu hizmetler, öğretmenlerin etik sorunları çözme becerilerini artıracaktır (Hökelekli, 2013).

Etik Rehberlik Programları: Öğretmenlerin mesleki uygulamalarında etik ilkeleri nasıl uygulayacakları konusunda rehberlik edecek programlar oluşturulmalıdır. Bu programlar, öğretmenlerin etik kararlar alma süreçlerini destekleyecektir (Brown, 1980).

Destek Grupları: Öğretmenlerin etik sorunlarını paylaşabilecekleri ve çözüm önerileri alabilecekleri destek grupları oluşturulmalıdır. Bu gruplar, öğretmenlerin etik bilincini artırmaya yardımcı olacaktır (Aydın, 2012).

Araştırmaların Artırılması: Türkiye’de özel eğitim alanında etik ilkeler ve mesleki uygulamalar üzerine daha fazla araştırma yapılmalıdır. Bu araştırmalar, öğretmenlerin mesleki etik bilincinin artırılmasına ve eğitim kalitesinin yükseltilmesine yönelik önemli bilgiler sunacaktır. Daha fazla araştırmanın aşağıdaki unsurları içermesi önerilmektedir:

Etik Sorunların Belirlenmesi: Öğretmenlerin karşılaştıkları etik sorunlar ve bu sorunların nedenleri hakkında kapsamlı araştırmalar yapılmalıdır. Bu araştırmalar, öğretmenlerin karşılaştıkları zorlukları ve bu zorluklara yönelik çözüm önerilerini ortaya koyacaktır (MEB, 2018).

Etik Eğitimlerin Etkisi: Etik eğitimlerin öğretmenlerin mesleki uygulamalarına etkisi hakkında araştırmalar yapılmalıdır. Bu araştırmalar, etik eğitimlerin etkinliğini değerlendirmek ve bu eğitimlerin iyileştirilmesine yönelik öneriler sunmak amacıyla yapılmalıdır (Özsoy, 2004).

Uluslararası Karşılaştırmalar: Türkiye’deki özel eğitim öğretmenlerinin etik ilkeler konusundaki farkındalıkları ve tutumları, uluslararası bağlamda karşılaştırılmalı olarak incelenmelidir. Bu araştırmalar, Türkiye’deki uygulamaların uluslararası standartlarla uyumunu değerlendirmek açısından önemlidir (Aydın, 2012).

KAYNAKÇA

- Ataman, A. (2003). *Özel eğitim*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Aydın, İ. (2012). *Eğitim ve öğretimde etik*. Pegem Akademi.
- Aydın, M. (2010). *Eğitimde etik: Temel kavramlar ve yaklaşımlar*. Pegem Akademi.
- Aydın, M. (2012). *Eğitimde etik: Kavramlar, ilkeler ve uygulamalar*. Pegem Akademi.
- Banasick, S. (2019). Ken-Q analysis: A free web application for Q methodology. *Journal of Open Source Software*, 4(36), 1360
- Banks, J. A. (2015). *Cultural diversity and education: Foundations, curriculum, and teaching* (6th ed.). Routledge.
- Banks, S. (2006). *Ethics and values in social work* (3rd ed.). Palgrave Macmillan.
- Bateman, B. D. (1998). Current issues in special education law and ethics. *Exceptional Children*, 65(4), 509-524.
- Bateman, B. D., & Bateman, C. F. (2014). *Teaching students with learning disabilities* (4th ed.). Pearson.
- Bayram, G. (2018). *Özel eğitimde etik: Kuram ve uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Beauchamp, T. L., & Childress, J. F. (2001). *Principles of biomedical ethics* (5th ed.). Oxford University Press.
- Brown, B., & Brown, M. (2017). *Understanding education: A sociological perspective*. Oxford University Press.
- Brown, S. R. (1980). *Political subjectivity: Applications of Q methodology in political science*. Yale University Press.
- Brown, S. R. (1996). Q methodology and qualitative research. *Qualitative Health Research*, 6(4), 561-567.
- Campbell, E. (2003). *The ethical teacher*. Open University Press.
- Can, N. (2014). *Eğitimde etik: Öğretmenlerin mesleki etik davranışları*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Çakır, R., & Demirtaş, H. (2015). Özel eğitimde etik karar verme süreçleri ve öğretmenlerin karşılaştığı zorluklar. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 14(27), 45-60.

- Çelik, S., & Kara, A. (2015). Özel eğitimde etik: Öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(4), 243-260.
- Çelik, R., & Karaman, F. (2018). Özel eğitimde etik: Öğretmenlerin deneyimleri ve beklentileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 115-130.
- Çetinkaya, C., & Aydın, A. (2019). Özel eğitimde etik sorunlar ve çözüm önerileri. *Eğitim ve Bilim*, 44(197), 67-81.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th ed.). Sage Publications.
- Demir, M., & Altay, E. (2021). *Eğitimde etik ve meslek ilkeleri: Teorik temeller ve uygulamalar*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Demir, M., & Demirci, C. (2015). Özel eğitimde etik ilkeler ve öğretmen görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 40(181), 37-54.
- Demir, M., & Demirci, T. (2015). Özel eğitimde meslek etiği üzerine öğretmen görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 40(180), 53-68.
- Erdem, M., & Erişti, S. (2014). Özel eğitimde öğretmenlerin karşılaştığı etik ikilemler ve çözüm yolları. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 123-138.
- Erdoğan, S., & Bayram, G. (2020). Özel eğitimde etik ilkeler ve öğretmenlerin uygulamaları. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(4), 322-338.
- European Agency for Special Needs and Inclusive Education. (2018). *Inclusive education in Europe: A comprehensive analysis*. Author.
- Eryaman, M. Y. (2008). Ethics of teaching and professional responsibility in the classroom. *Education and Science*, 33(150), 50-65.
- Fawcett, J. (2000). *Contemporary nursing knowledge: Analysis and evaluation of nursing models and theories* (2nd ed.). F. A. Davis Company.
- Freeman, R. E. (2000). *Business ethics: Ethical decision making and cases* (5th ed.). South-Western College Pub.
- Friend, M. (2008). *Special education: Contemporary perspectives for school professionals* (2nd ed.). Pearson.
- Forsyth, D. R. (1980). A taxonomy of ethical ideologies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39(1), 175-184.
- Gargiulo, R. M., & Kilgo, J. L. (2005). *An introduction to young children with special needs: Birth through age eight* (2nd ed.). Cengage Learning.

- Gelles, R. J. (2017). *The book of ethics: Expert guidance for professionals who treat addiction*. Hazelden Publishing.
- Gök, G., & Demirtaş, H. (2019). Özel eğitimde öğrenci merkezli yaklaşımlar ve uygulamalar. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 38(3), 45-59.
- Goleman, D. (2006). *Social intelligence: The new science of human relationships*. Bantam Books.
- Gordon, A. M., & Browne, K. W. (2016). *Beginnings and beyond: Foundations in early childhood education* (10th ed.). Cengage Learning.
- Gündüz, M., & Aydoğdu, F. (2017). Özel eğitimde etik sorunlar ve öğretmenlerin etik karar verme süreçleri. *Eğitim ve Bilim*, 42(191), 25-38.
- Güven, G. (2017). *Özel eğitimde öğretmen eğitimi ve mesleki gelişim*. Pegem Akademi.
- Güven, M. (2017). Öğretmenlerin etik ilkeler konusundaki farkındalıkları. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(4), 205-224.
- Hallahan, D. P., Kauffman, J. M., & Pullen, P. C. (2018). *Exceptional learners: An introduction to special education* (13th ed.). Pearson.
- Hargreaves, A., & Fullan, M. (2012). *Professional capital: Transforming teaching in every school*. Teachers College Press.
- Heward, W. L. (2013). *Exceptional children: An introduction to special education* (10th ed.). Pearson.
- Hildebrand, M., & others. (1995). Etik algılar ve mesleki uygulamalarda ilkelere bağlılık düzeyleri. *Journal of Counseling & Development*, 73(5), 613-620.
- Hökelekli, H. (2013). *Eğitimde ahlaki değerler ve etik rehberlik*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Howe, K. R., & Howley, A. A. (2018). *Special education ethics: Issues and dilemmas*. Teachers College Press.
- Jacob, S., Decker, D. M., & Lugg, E. T. (2016). *Ethics and law for school psychologists* (7th ed.). John Wiley & Sons.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2019). *Cooperation and competition: Theory and research*. Interaction Book Company.
- Jones, L. (2018). *Protecting children: A guide to safer practice*. Sage Publications.
- Kabadayı, A. (2012). *Öğretmenlerin mesleki etik ilkeleri*. Nobel Yayın Dağıtım.

- Karataş, Z. (2018). Eğitimde etik değerler: Öğretmen ve yönetici görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 43(195), 133-147.
- Kauffman, J. M., Hallahan, D. P., & Pullen, P. C. (2017). *Exceptional learners: Introduction to special education* (13th ed.). Pearson.
- Kaya, H. (2017). Özel eğitimde aile işbirliği ve iletişim stratejileri. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 39(2), 59-75.
- Kaya, H. (2021). *Özel eğitimde mesleki etik ilkelerin uygulanması*. Pegem Akademi.
- Kaya, H., & Yılmaz, H. (2019). Özel eğitimde etik ikilemler ve öğretmenlerin bu konudaki görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 44(197), 91-107.
- Kidder, R. M. (1995). *How good people make tough choices: Resolving the dilemmas of ethical living*. Simon and Schuster.
- Kıncal, R. Y. (2002). *Eğitim yönetiminde etik liderlik*. Anı Yayıncılık.
- Kırcaali-İftar, G. (1998). *Özel eğitimde davranışçı yaklaşım*. Kök Yayıncılık.
- Koç, H., & Duran, A. (2014). Özel eğitimde etik ve adalet kavramları üzerine öğretmen görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 125-139.
- Koehn, D. (2020). *Rethinking education in the age of technology: The digital revolution and schooling in America*. Teachers College Press.
- Korkmaz, A. (2020). Özel eğitimde etik ilkeler üzerine görüşler. *Eğitim ve Bilim*, 45(201), 84-98.
- Kurt, H., & Akın, A. (2016). Özel eğitimde etik: Öğretmenlerin karşılaştığı zorluklar ve çözüm önerileri. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 24(3), 145-160.
- Levin, B., & Nolan, J. F. (2014). *Principals as moral leaders: Ethical dilemmas and decision-making in educational administration*. Pearson.
- MacIntyre, A. (1985). *After virtue: A study in moral theory* (2nd ed.). University of Notre Dame Press.
- MEB. (2018). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- New Zealand Teachers Council. (2004). *Code of ethics for certified teachers*. Wellington: Author.
- Newman, F., & Pollnitz, L. (2002). *Ethical practice in early childhood*. Open University Press.

- Noddings, N. (2013). *Education and democracy in the 21st century*. Teachers College Press.
- O'Leary, Z. (2011). *The essential guide to doing your research project* (2nd ed.). Sage Publications.
- Osgood, J. (2005). *Childhood studies and the ethics of care*. Routledge.
- Özdemir, M. (2013). *Meslek etiği ve öğretmenler: Eğitimde etik davranışlar*. Pegem Akademi.
- Özmen, F., & Gökçe, E. (2007). Öğretmenlerin mesleki etik davranışları. *Gazi Kitabevi*.
- Özsoy, Y. (2004). *Özel eğitim*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Öztürk, F., & Aslan, S. (2018). Özel eğitimde etik davranışlar: Öğretmenlerin algıları ve deneyimleri. *Eğitim ve Gelecek Dergisi*, 4(1), 72-85.
- Özyürek, M. (2009). *Özel eğitimde mesleki etik*. Pegem Akademi.
- Rachels, J., & Rachels, S. (2010). *The elements of moral philosophy* (6th ed.). McGraw-Hill.
- Rice, N., & Stein, R. (2009). Defining Issues Test: Measuring the ethical development of special education teachers. *Journal of Moral Education*, 38(2), 159-172.
- Rogers, C. R. (2016). *Empathy and human relationships: Theory, research, and applications*. Sage Publications.
- Schmolck, P. (2014). *PQMethod (Version 2.35) [Computer software]*. <http://schmolck.org/qmethod/>
- Sarı, H. (2015). *Özel eğitimde öğretmenlerin mesleki gelişimi*. Pegem Akademi.
- Sarı, M., & Şahin, A. (2010). *Öğretmenlerin mesleki etik bilinci*. Pegem Akademi.
- Shapiro, J. P., & Stefkovich, J. A. (2016). *Ethical leadership and decision making in education* (4th ed.). Routledge.
- Şen, A. (2015). Eğitimde etik: İlkeler, sorunlar ve çözümler. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 23-34.
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9th ed.). Seçkin Yayıncılık.
- Smith, R. L., & Smith, P. K. (2015). *Understanding children's development* (6th ed.). Wiley.

- Sönmez, V., & Çiftçi, C. (2018). *Öğrenci merkezli eğitim: Teorik yaklaşımlar ve pratik uygulamalar*. Pegem Akademi.
- Starratt, R. J. (1994). *Building an ethical school: A practical response to the moral crisis in schools*. Falmer Press.
- Strike, K. A., & Soltis, J. F. (2004). *The ethics of teaching* (4th ed.). Teachers College Press.
- Strike, K. A., & Soltis, J. F. (2009). *The ethics of teaching* (5th ed.). Teachers College Press.
- Sucuoglu, B. (2006). Özel gereksinimli çocukların eğitimi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 28(2), 123-137.
- Sucuoglu, B., & Bakkaloglu, H. (2013). *Özel eğitimde öğretmen yeterlilikleri*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Toydemir, G., & Efilti, S. (2019). Özel eğitimde öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına ilişkin bilgi ve farkındalık düzeyleri. *Eğitim ve Bilim*, 44(197), 67-81.
- Tschannen-Moran, M., & Hoy, W. K. (2000). *A multidisciplinary perspective on trust and the trustworthiness of school leaders*. Springer.
- Tuncer, S. (2019). *Özel eğitimde mesleki etik ilkeler ve eğitimde adalet*. İstanbul: Yargı Yayınevi.
- Turhan, M. (2007). *Eğitimde etik ve değerler eğitimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Turnbull, A., Turnbull, R., Erwin, E., & Soodak, L. C. (2006). *Families, professionals, and exceptionality: Positive outcomes through partnerships and trust* (5th ed.). Pearson.
- Turnbull, A., Turnbull, R., Wehmeyer, M. L., & Shogren, K. A. (2013). *Exceptional lives: Special education in today's schools* (8th ed.). Pearson.
- Uslu, S., & Demir, H. (2016). Özel eğitimde öğretmenlerin karşılaştığı etik sorunlar ve çözüm önerileri. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(1), 85-102.
- Watts, S., & Stenner, P. (2012). *Doing Q methodological research: Theory, method and interpretation*. Sage Publications.
- Yazıcı, S. (2011). *Öğretmenlerin etik farkındalıkları ve mesleki gelişimleri*. Pegem Akademi.
- Yazıcı, S., & Yazıcı, S. (2010). *Etik yargılar ve eğitimde etik: Teorik temeller ve uygulamalar*. Nobel Yayın Dağıtım.

- Yıldız, M. (2017). Özel eğitimde mesleki etik ilkelerin öğretmenler tarafından değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 42(190), 87-103.
- Yukay-Yuksel, M. (2009). *Özel eğitimde mesleki etik bilinç ve uygulamalar*. Pegem Akademi.
- Yüksel, H. (2020). Eğitimde mesleki özerklik: Kuramsal yaklaşımlar ve öğretmen görüşleri. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 40(2), 70-88.
- Zabala, A. (2014). qmethod: A package to explore human perspectives using Q methodology. *The R Journal*, 6(2), 163–173

EKLER

EK 1 Q METODU MADDELERİ

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL EĞİTİM MESLEK VE ETİK İLKERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

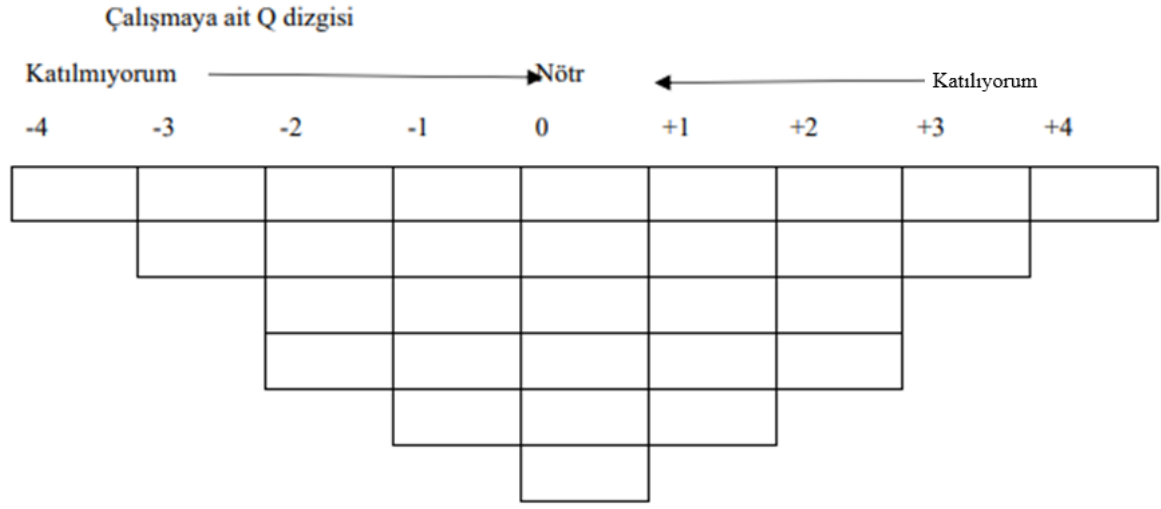
Q METODU SORU MADDELERİ

1. **Her Bireyin Haklarına Saygı Gösterme:** Her öğrencinin bireysel farklılıklarını gözeterek saygı göstermek.
2. **Adil ve Eşit Davranma:** Her öğrenciye adil davranmak
3. **Gizliliğe Saygı:** Öğrencilerin ve ailelerinin gizliliğine saygı göstermek
4. **Profesyonel Gelişime Açıklık:** Sürekli öğrenmeye ve profesyonel gelişime açık olmak.
5. **Empati:** Öğrencilerin hislerini anlamaya çalışmak
6. **İşbirliği ve İletişim:** Öğrenci aileleri ile işbirliği içinde olmak
7. **Öğrenci Merkezli Yaklaşım:** Öğrencinin bireysel ihtiyaçlarını temel alarak öğretim yöntemlerini uyarlamak.
8. **Doğruluk ve Şeffaflık:** Doğru ve şeffaf iletişimde bulunmak
9. **Bağımsız Karar Alma:** Profesyonel kararlar alırken öğrenciye en fazla fayda sağlamaya yönelik bağımsız kararlar almak
10. **Sürekli Değerlendirme ve İyileştirme:** Eğitim yöntemlerini ve uygulamalarını sürekli değerlendirmek
11. **Öğrenci Güvenliği:** Gerekli önlemleri alarak öğrencinin güvenliğini sağlamak.
12. **Farklılıkları Onaylama:** Farklı kültürlerle saygı göstermek
13. **Yasalara ve Kurallara Uyuma:** Geçerli yasalara, yönetmeliklere ve mesleki standartlara uymak.
14. **Mesleki Güvenilirlik:** Mesleki sorumluluklarına güvenilir olmak
15. **Kişisel Sınırlar:** Öğrenci ve aileleriyle etkileşimde kişisel sınırları korumak.
16. **Kendi Gelişimine Yatırım Yapma:** Mesleki gelişimini geliştirmek
17. **Etkili İletişim:** Açık ve anlaşılır bir şekilde etkili iletişim becerilerini geliştirmek.
18. **Sorun Çözme Yeteneği:** Problemleri etik bir şekilde çözebilmek
19. **Ahlaki Değerlere Saygı:** Ahlaki değerlere saygı ilkesini benimsemek
20. **Sosyal Adalet:** Eğitimde sosyal adaleti teşvik etmek
21. **Uyum Yeteneği:** Değişen öğrenci ihtiyaçlarına uyum sağlamak
22. **Sürdürülebilirlik:** Eğitim süreçlerini ekonomik açıdan sürdürülebilir kılmak
23. **Bütüncül Davranış:** Mesleki değerlere ve etik ilkelere uygun davranmak
24. **Kişisel Önyargılara Karşı Bilinçli Olma:** Önyargıların öğrenciye etkisi üzerine düşünmek
25. **Kriz Durumlarına Hazır Olma:** Kriz durumlarında sakin kalarak etkili bir şekilde müdahale etme yeteneği
26. **Sosyal Sorumluluk:** Eğitim sistemine karşı sosyal sorumluluk bilincine sahip olmak

27. **Araştırmaya ve İnovasyona Açıklık:** Bilgi ve uygulama güncellemelerini takip etmek
28. **Ekip Çalışması:** Diğer eğitim profesyonelleriyle işbirliği yapmak
29. **Bağlılık ve Sevgi:** Öğrencilere karşı sevgi ve bağlılıkla potansiyellerini en üst düzeye çıkarmak
30. **İhmal ve İstismarı Önleme:** Öğrencinin istismar edilmesine izin vermez.

EK 2 Q DİZGİSİ

EK 3 GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu araştırmanın amacı özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim meslek ve etik ilkelerine yönelik görüşlerinin neler olduğunun incelenmesidir. Bu araştırma özel eğitim öğretmenlik mesleğinde görev yapan öğretmenlerin etik ilkelerine ilişkin görüşlerinin neler olduğunun ortaya konması bakımından önemlidir.

Araştırmaya katılım ile tamamıyla gönüllülük temelinde olmaktadır.

Görüşmelerde sürecinde, sizden kimliğinizi belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Görüşme sürecinde kimliğiniz ve toplanan veriler tamamen gizli tutulacak, sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecek, elde edilecek bilgiler bilimsel amaçla kullanılacaktır. Görüşmelerdeki sorular, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek soruları içermemektedir. Ancak, görüşme esnasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda kesebilirsiniz. Böyle bir durumda görüşmeyi gerçekleştiren araştırmacıya, devam etmek istemediğinizi söylemeniz yeterli olacaktır. Görüşmeler sonlandığında, bu çalışmayla ilgili sorularınız cevaplanacaktır. Ayrıca çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için **(Hasan Kömür/ Tokat Özel Eğitim Uygulama Okulu/.....)** ile iletişim kurabilirsiniz.

Çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

“Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Görüşmelerin ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmasına izin veriyorum. Kayıt altına alınan verilerin ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı çalışmalarda kullanılmasını kabul ediyorum”. (Formu doldurup imzaladıktan sonra uygulayıcıya geri veriniz).

Katılımcının Adı Soyadı

Telefon

Tarih ----/----/-----

İmza

EK 4 NİTEL GÖRÜŞME FORMU

Nitel Görüşme Formu

Saygıdeğer Hocam,

“Özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim meslek ve etik ilkelerine yönelik görüşlerinin incelenmesi” konulu tez çalışmam için araştırma yapmaktayım. Bu görüşmede amacım, özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim meslek ve etik ilkeleri hakkındaki görüşlerini q metodu ile incelemektir. Toplanan veriler bilimsel amaçla kullanılacak olup, başka kişi veya kurumlarla paylaşılmayacaktır. Ayrıca formu dolduran bireylerin isimleri ve çalıştıkları kurumlar rapora yansımayacaktır.

Çalışmaya katkı sunduğunuz için içtenlikle teşekkür ederim.

Hasan KÖMÜR

Özel Eğitim Öğretmeni

Cinsiyet:

Yaş:

Toplam kıdem:

Mevcut okuldaki deneyim:

1-Size yöneltilen sorular dışında kendinizin eklemek istediği soru var mı? Varsa yazınız.

2-Size yöneltilen sorular arasında q dizinine yerleştirmekte zorlandığınız soru var mı? Varsa yazınız.

EK 5 ETİK KURUL KARARI

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU
KARARLARI

KARAR TARİHİ	OTURUM NO	KARAR SAYISI
13.02.2024	03	01-36

Üniversitemiz Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanı
Prof. Dr.

Nail YILDIRIM Başkanlığında toplandı.

KARAR 03.08- Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün 30.01.2024 tarih ve 392174 sayılı yazısı görüşüldü.

Aşağıda bilgileri yer alan araştırmacıların yapmak istediği uygulamaların ve kullanacağı

veri toplama araçlarının etik açıdan uygunluğuna oy birliği ile karar verildi.

ÇALIŞMANIN TÜRÜ	Yüksek Lisans Tezi
BAŞLIK	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Özel Eğitim Meslek ve Etik İlkelerine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi
TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ/ YAZARI	Dr. Öğr. Üyesi Sertan TALAS Hasan KÖMÜR (Özel Eğitim Anabilim Dalı)
RAPORTÖR GÖRÜŞÜ	OLUMLU

Prof. Dr. Nail
YILDIRIM
Etik Kurul
Başkanı (İmza)

Prof. Dr. Mehmet Serkan
UMUZDAŞ
Başkan Yardımcısı
(İmza)

Prof. Dr. Emine ÖĞÜK
Üye
(İmza)

Prof. Dr. Mehmet
KARGÜN
Üye
(İmza)

Prof. Dr. Muhittin DEMİRAY
Üye
(İmza)

Doç. Dr. Tuğba KILIÇER
Üye
(İmza)

Doç. Dr. Hüseyin Baha ÖZTUNÇ
Üye
(İmza)

EK 6 ARAŞTIRMA İZNİ

Tarih ve Sayı: 08.03.2024-409812

T.C.
TOKAT VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-27001677-44-98385916
Konu : Hasan KÖMÜR'ün
Anket Çalışma İzni

07.03.2024

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : a) Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Rektörlüğü (Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)'nın
20.02.2024 tarihli ve E-56314351-44-402186 sayılı yazısı.
b) Valilik Makam Onayının 07.03.2024 tarihli ve 98292541 sayılı Onayları

İlgi (a) yazınız ekinde gönderilen Üniversitenizin Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Hasan KÖMÜR'e ait araştırma izni Müdürlüğümüz Anket ve Araştırma İzin Komisyonu tarafından incelenmiş, söz konusu araştırmanın yapılmasında herhangi bir sakınca olmayacağı kanaatine varılmış olup, konu ile ilgili Valilik Onayı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi, uygulamanın okullarımızdaki durum hakkında bilgi sahibi olmak ve veri tabanı oluşturmak açısından anket sonucunun Müdürlüğümüze bildirilmesini arz ederim.

Hüseyin KIR
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek: Valilik Makam Onay'ı (1 sayfa)

Adres : Yeşilirmak Mah. Mehmet Şahin Bul. No:38 Merkez/TOKAT

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: Ayşe ÖRGEL

Unvan : Memur

EK 7 ÖZGEÇMİŞ

